

Verantwoord en Duurzaam Beleggen

juli - december 2024

STICHTING
pensioenfonds **ING**

Inhoudsopgave

1.	Inleiding Verantwoord en Duurzaam Beleggen	05
2.	ESG-integratie	10
3.	Screening	12
4.	In- en uitsluitingscriteria	13
5.	Engagement	17
6.	Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen	26
7.	Impact	30
8.	Bijlagen	32
8.1.	Uitgangspunten Global Compact	32
8.2.	Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2022)	32
8.3.	Uitsluitingslijst per 1 januari 2025	34
8.4.	Engagement	41
8.4.1.	Thematisch: Klimaat en Transport	42
8.4.2.	Thematisch: Klimaatadaptatie en Water	48
8.4.3.	Thematisch: Reductie CO ₂ -uitstoot	55
8.4.4.	Thematisch: Goede Voeding	60
8.4.5.	Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	66
8.4.6.	Thematisch: Nature Action	71
8.4.7.	Thematisch: Access to Healthcare	77
8.4.8.	Thematisch: Arbeidsomstandigheden	82
8.4.9.	Thematisch: Mensenrechten & Governance	89
8.4.10.	Thematisch: Kleding en circulariteit	94

8.4.11. ESG dialoog Nederland	100
8.4.12. Normatief: Mensenrechten	103
8.4.13. Normatief: Arbeidsnormen	106
8.4.14. Normatief: Milieu	109
8.4.15. Normatief: Anti-corruptie	111

Kerncijfers MVB-halfjaarverslag Pensioenfonds ING

Klimaatdoelstellingen

We hebben bij Pensioenfonds ING de ambitie uitgesproken om te streven naar een broeikasgasneutrale beleggingsportefeuille in 2050 die in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs. Hiertoe hanteert het Fonds voor zowel de aandelenportefeuilles alsmede de bedrijfsobligatieportefeuille CO₂-reductiedoelen.

Ook hebben we het doel om ten minste 10% van de nominale staatsobligaties te beleggen in groene en sociale obligaties. Onze twee externe vermogensbeheerders van het LDI-mandaat hebben deze doelstelling behaald. Hiermee willen we de klimaattransitie bevorderen.

Speerpuntthema's

Pensioenfonds ING heeft 5 thema's:

- **Klimaat & milieu**
- **Gezondheid**
- **Mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie**

Stemcijfers

469 aandeelhoudersvergaderingen
3.259 agendapunten

469
vergaderingen
gestemd

1.973 ISSUERS EN 45
LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

- 147** Controversiële wapens
- 434** Staatsbedrijven
- 418** Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
- 83** Normschenders en goed bestuur
- 46** Tabak
- 10** Palmolie
- 835** Toepassing Paris Aligned Benchmark
- 45** Landen

Een aantal ondernemingen valt onder meerdere uitsluitingsgronden.

13 DIALOGEN MET 15
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	10
Milieu	5
Arbeidsnormen	14
Corruptie	2

59
DIALOGEN

Thematische engagement

Klimaatadaptatie en water	4
Arbeidsomstandigheden in de voedselmiddelenketen	6
Reductie CO ₂ -uitstoot	2
Klimaat en Transport (2)	6
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	6
Mensenrechten & Governance	6
Kleding en circulariteit	8
Access to Healthcare	8
Goede Voeding	7
Nature Action 100	6

Afgesloten thema:

- Klimaatadaptatie en water

1. Inleiding Verantwoord en Duurzaam Beleggen

‘Duurzame ontwikkeling is ontwikkeling die voorziet in de huidige behoeften van iedereen zonder dat het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien wordt aangetast’

Pensioenfonds ING onderkent dat de financiële sector een belangrijke rol speelt in duurzame ontwikkeling door het toewijzen van kapitaal aan ondernemingen en overheden en geeft zijn rol in deze duurzame ontwikkeling vorm in het duurzaam beleggen beleid.

Verantwoord en Duurzaam beleggen is een integraal onderdeel van het beleid van Pensioenfonds ING. Wij hechten waarde aan onze maatschappelijke verantwoordelijkheid als institutionele belegger. De deelnemer staat centraal; Pensioenfonds ING belegt immers voor zijn of haar pensioen. Pensioenfonds ING hecht daarom veel waarde aan de mening en voorkeuren van de deelnemers. Deelnemers geven in het bijzonder aan waarde te hechten aan deze thema's: Mensenrechten, Milieu en klimaat, Arbeidsomstandigheden, Anti-corruptie en Gezondheid. Deze thema's zijn uitgewerkt in het beleid.

Op de website van Pensioenfonds ING vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

1.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

Verantwoord beleggen (hierna: MVB) is een integraal onderdeel van het beleid. Pensioenfonds ING heeft met zijn beleggingen (indirecte) impact op ecologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Pensioenfonds ING ziet het als zijn maatschappelijk verantwoordelijkheid om een beleggingsportefeuille te voeren die voldoet aan de leidende internationale normen en waarden – en gelooft dat dit bereikt kan worden binnen de randvoorwaarde die geldt: de financiële doelstellingen staan voorop.

- Mensenrechten
- Arbeidsnormen
- Milieu
- Anticorruptie

Het VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Door de jaren heen is het beleid verder uitgebreid.

1.2. Wat zijn de uitgangspunten?

In 2009 werden de Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekend, die integratie van duurzaamheid voorstaan. Het is belangrijk dat het beleid van Pensioenfonds ING minimaal voldoet aan (inter)nationale standaarden zoals door de Verenigde Naties en OESO uitgevaardigd, en voldoet aan wet- en regelgeving en codes waaraan Pensioenfonds ING zich heeft gecommitteerd. Pensioenfonds ING en de deelnemers hechten in het bijzonder waarde aan deze thema's:

1.3. Wat doet Pensioenfonds ING?

Voor het MVB-beleid hanteert Pensioenfonds ING een aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van de volgende instrumenten. De instrumenten, de gemaakte keuzes en de recente ontwikkelingen worden ieder besproken.

1. **Screenen**, we kijken of bedrijven zich houden aan de regels houden

2. **Uitsluiting**, van producenten van controversiële wapens, delvers van steenkolen, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas, structurele schenders van UN Global Compact en OESO, palmolie en het uitvoeren van een landenbeleid;

3. **Engagement**, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;

4. **Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen**. Er is bij het stemmen een focus op onze speerpunten milieu & klimaat, gezondheid, mensenrechten, arbeidsomstandigheden en anti-corruptie.

5. **CO2-reductie**. Om klimaattransitierisico's te verlagen gelden voor aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles CO2-reductiedoelstellingen ten opzichte van de marktgewogen index.

6. Impact beleggen: **doelstellingen voor green- en social bonds**

Achmea IM stemt namens Pensioenfonds ING op basis van het stembeleid van het Fonds. Daarnaast gaan zij de dialoog aan met ondernemingen namens Pensioenfonds ING.

1.4. Reikwijdte van het Verantwoord Beleggen beleid

Het Verantwoord Beleggen beleid strekt zich in principe uit tot de gehele beleggingsportefeuille. De instrumenten en effectiviteit van het beleid variëren per beleggingscategorie. Bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders is (integratie van) MVB een criterium. Ten aanzien van de ondernemingen waarin wij beleggen kijken wij onder meer naar: de strategie, de financiële en niet financiële prestaties en risico's, de kapitaalstructuur, maatschappelijke en ecologische effecten en de corporate governance van de ondernemingen.

Het Verantwoord Beleggen beleid van Pensioenfonds ING is van toepassing in discretionaire mandaten, zie onderstaande tabel. Dit betekent dat binnen deze mandaten het beleid van Pensioenfonds ING van toepassing is. Pensioenfonds ING maakt voor het beheer van haar vermogen gebruik van externe vermogensbeheerders. Wanneer Pensioenfonds ING gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet altijd mogelijk om een eigen MVB-beleid toe te passen.

In onderstaand MVB overzicht is weergegeven welke instrumenten van toepassing zijn in de fondsen en mandaten van Pensioenfonds ING.

TABEL 1.4.1 OVERZICHT ESG-INSTRUMENTEN EN TOEPASSING IN DE BELEGGINGSPORTEFEUILLE

		Staatsobligaties	Aandelen Wereldwijd	Aandelen Opkomende Markten	Bedrijfsobligaties	Obligaties Opkomende markten	Hypotheeken en Landbouwgrond ¹	Vastgoed
		Mandaat	Mandaat	Mandaat	Mandaat	Mandaat	Fonds	Fonds
1	Stemmen (stembeleid Pensioenfonds ING)	n.v.t.	Ja	Ja	NA	NA	NA	NA
2	Normatieve dialoog op de thema's mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti corruptie)	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
3	Thematisch engagement	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
4	Uitsluitingen							
	Normschenders (mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en corruptie)	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Controversiële wapens	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.

	Fossiele brandstoffen: steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Archtisch olie- en gas	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Tabak	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Palmolie	n.v.t.	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
	Landenbeleid met uitsluiting staatsbedrijven	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	n.v.t.
6	ESG-integratie, waaronder CO2 doelstelling	Ja	Ja ²	Ja ³	Ja ⁴	Nee	Nee	Ja ⁵
7	Doelstelling green- en social bonds: minimum percentage (10%)	Ja	n.v.t.	n.v.t.	In onderzoek	Nee	n.v.t.	n.v.t.
8	Vastgoed. GRESB ⁶ : In 2030 heeft minimaal 95% van de portefeuille een 4 sterren GRESB-rating	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Ja

- 1 Moedigen hypotheekleners aan om huis te verduurzamen (via additioneel LTV budget) & Aanmoedigen van groene leasecontracten en het verrichten van bodemonderzoek.
- 2 MSCI World PAB index maximeert de broeikasgasuitstoot van de beleggingen. De broeikasgasuitstoot van de portefeuille mag niet meer zijn dan de PAB index. Op de lange termijn de broeikasgasuitstoot verlagen naar netto nul in 2050.
- 3 MSCI Emerging Market Climate Paris Aligned Index maximeert de broeikasgasuitstoot van de beleggingen. De broeikasgasuitstoot van de portefeuille mag niet meer zijn dan de PAB index. Op de lange termijn de broeikasgasuitstoot verlagen naar netto nul in 2050.
- 4 Het verlagen van de broeikasgasuitstoot van de portefeuille ten opzichte van de index.
- 5 Het aantal vastgoedfondsen dat een commitment heeft afgegeven voor 2026 inzake een CO2-neutrale strategie op basis van scope 1 en 2. Scope 3 uitstoot dient uiterlijk voor 2030 te zijn opgenomen in de klimaatstrategie van alle vastgoedfondsen.
- 6 Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB): we beleggen alleen in vastgoedfondsen die deelnemen aan GRESB.

1.5. Hoe legt Pensioenfonds ING verantwoording af?

Het Fonds legt op verschillende manieren verantwoording af aan deelnemers. Allereerst rapporteert het Fonds over de richting en uitkomsten van het duurzaam beleggen beleid via de verklaring beleggingsbeginselen en het jaarverslag. Aanvullend rapporteert het Fonds via kwartaalberichten over engagement en stemgedrag. Ook via de website, het magazine en de digitale nieuwsbrief houden we deelnemers op de hoogte van onze activiteiten op het gebied van verantwoord en duurzaam beleggen.

1. Verantwoord en Duurzaam beleggen-beleid;
2. Stembeleid;
3. Onze beleggingen;
4. Stemgedrag van het Fonds (Vote Disclosure Systeem). U kunt hier zien hoe per aandeelhoudersvergadering is gestemd.
5. Duurzaamheidsinformatie over de pensioenregeling

1.6. Recente ontwikkeling

Pensioenfonds ING stelt zich op als een actieve en betrokken belegger. Ook in 2024 hebben we verder invulling gegeven aan de thema's die onze deelnemers belangrijk vinden, zoals klimaat en mensenrechten. Enkele acties die we met betrekking tot verantwoord en duurzaam beleggen in 2024 hebben uitgevoerd zijn:

- **Verder invulling van de net-zero ambitie.**
 - Er is verder invulling gegeven aan de "net-zero" ambitie van Pensioenfonds ING. Voor alle aandelenportefeuilles geldt nu een CO2-reductiepad die in 2050 moet leiden tot een netto nul uitstoot.
 - Naast de aandelenmandaten is er in 2024 ook een CO2-reductiepad opgelegd voor de beleggingen in Europese bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid.
- **Achmea IM is per 1 juli de MVB-partner van Pensioenfonds ING.**
 - Na een zorgvuldige oriëntatie en selectie heeft Pensioenfonds ING Achmea Investment Management aangesteld als ESG-dienstverlener. In deze samenwerking zal Achmea IM uitgebreide MVB-dienstverlening aanbieden, waaronder engagement, stemmen, uitsluitingslijsten, rapportages, monitoring en beoordeling van vermogensbeheerders op MVB-criteria. Vanwege deze samenwerking hebben we ons verantwoord en duurzaam beleggen beleid onder de loep genomen. Zo is informatie geactualiseerd in het verantwoord beleggen beleid aan de hand van de nieuwe samenwerking. Het verantwoord beleggen beleid kunt u vinden op de website.
- **We hebben per 1 juli een nieuw stembeleid.**
 - Het stembeleid van Pensioenfonds ING is geüpdatet. Het stembeleid zet duurzaamheid centraal, volgt de principes van Pensioenfonds ING en is geïntegreerd met het engagementprogramma van Pensioenfonds ING. Daarnaast voldoet het aan de huidige wet -en regelgeving en is het gebaseerd op internationaal aanvaarde principes voor corporate governance, zoals die van het International Corporate Governance Network (ICGN), de Nederlandse Corporate Governance Code en van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Het stembeleid kunt u vinden op de website.
- **Als bedrijven niet genoeg doen op het gebied van duurzaamheid, gebruiken we onze rechten als aandeelhouder om druk uit te oefenen. Dit helpt om bedrijven duurzamer te maken.**
 - Pensioenfonds ING hanteert een escalatiestrategie voor het geval dat dialogen met ondernemingen uit de engagement programma's onvoldoende voortgang boeken. Op die manier proberen wij het duurzame gedrag van ondernemingen te verbeteren, langetermijnwaardecreatie te stimuleren en aandeelhouderswaarde te vergroten. In dit verslag is in het hoofdstuk Engagement meer te lezen hierover.
 - Uiteraard hebben we nog veel meer gedaan, zoals engagement met bedrijven in onze portefeuille, het evalueren van ons uitsluitingenbeleid, en een eerste oriëntatie naar de mogelijkheden ten aanzien van impactbeleggen.

2. ESG-integratie

Verlagen milieuvoetafdruk en net-zero ambitie

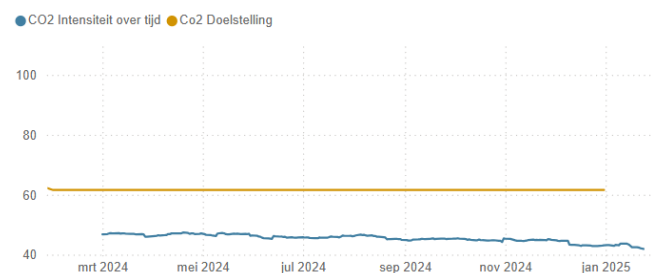
De ambitie van Pensioenfonds ING is een langetermijn-CO₂-neutraalpad waarbij wordt gestreefd een bijdrage te leveren de opwarming van de aarde niet verder te laten oplopen dan rond de 1,5 graden, ten opzichte van de pre-industriële periode. Om klimaattransitierisico's te verlagen gelden voor aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles CO₂-reductiedoelstellingen ten opzichte van de marktgewogen index. In 2022 is voor de aandelenportefeuilles ontwikkelde markten een CO₂-reductiebudget ingevoerd dat voldoet aan de Europese richtlijnen voor een Parijs-aligned benchmark.

Aandelen en bedrijfsobligaties: CO₂ intensiteit van de beleggingsportefeuille

De volgende grafiek toont de CO₂-prestaties van de portefeuille t/m 31-12-2024:

- De blauwe lijn geeft inzicht in het verloop van de gefinancierde broeikasgasemissies (CO₂/EVIC). EVIC is de Enterprise Value Including Cash. De CO₂/EVIC lijn geeft geaggregeerd weer hoeveel scope 1+2 broeikasgasemissies een onderneming per jaar uitstoot voor elke euro aan financiering. Dit wordt gewogen naar het gewicht van de onderneming in de portefeuille.
- De oranje lijn betreft de CO₂-reductie doelstelling van de portefeuille. In de figuur is te zien dat de CO₂/EVIC van de portefeuille het afgelopen halfjaar ruim onder de CO₂-doelstelling bewoog.

FIGUUR 2.1

Vastgoed

Wat de vastgoedbeleggingen betreft: de vastgoedfondsen verbinden zich voor 2026 aan een CO₂ neutrale strategie die in lijn is met het klimaatakkoord van Parijs op basis van scope 1 (eigen activiteiten) en scope 2 (afname van producten en diensten van derden) uitstoot van broeikasgassen. Scope 3 (een activiteit door andere partijen in de waardenketen) uitstoot dient voor 2030 te zijn opgenomen in de klimaatstrategie van de verschillende vastgoedfondsen. Daarnaast is het streven dat 95% van de vastgoedfondsen, die een GRESB-rating hebben, eind 2030 ten minste een 4 sterren-rating hebben.

Overzicht ESG-ratings van de beleggingsportefeuille

Pensioenfonds ING stuurt niet direct op de ESG-ratings van de portefeuille. De inspanningen van vermogensbeheerders op het gebied van duurzaamheid zouden mogelijk een positieve invloed kunnen hebben op de ESG-ratings.

De volgende grafiek toont de ESG-ratings verdeling van de portefeuille per 31-12-2024. De ESG-risico's van de portefeuille worden inzichtelijk gemaakt aan de hand MSCI ESG-ratings. De MSCI ESG-ratings beogen de veerkracht te meten van een bedrijf tegen financieel relevante ESG-risico's. Bij het opstellen van de ESG-ratings, probeert MSCI op hoofdlijnen antwoord te geven op 2 vragen:

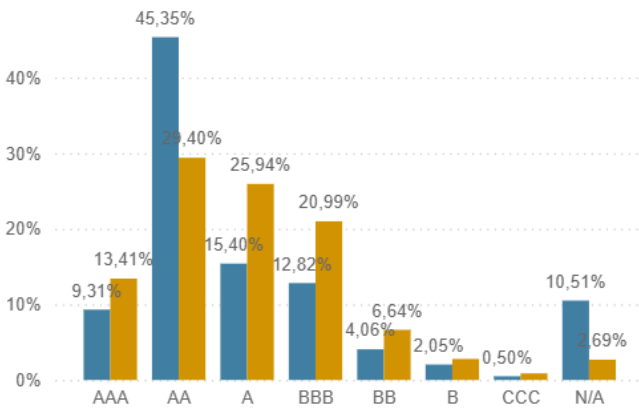
- Welke negatieve externe ESG-effecten die bedrijven in een sector genereren, kunnen leiden tot onverwachte kosten voor bedrijven?
- Welke sector specifieke ESG-kwesties kunnen kansen voor bedrijven worden?

De ESG-ratings lopen van AAA-CCC, waarbij geldt dat een onderneming een hogere rating krijgt naarmate deze beter de financieel relevante ESG risico's weet te beheersen of ESG-gerelateerde kansen weet te benutten ten opzichte van de sectorgenoten. De ESG-score van een bedrijf is dus altijd relatief.

FIGUUR 2.2

ESG Ratingverdeling Portefeuille

● Portefeuille ● Benchmark

3. Screening

Pensioenfonds ING heeft in juni 2021 een due diligence beleid¹ opgesteld. Dit beleid is terug te vinden als [bijlage van het MVB-beleid](#). Pensioenfonds ING heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid van het Pensioenfonds. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan het stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan het pensioenfonds.

Door onze beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeren wij (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtsgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van Pensioenfonds ING zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaan wij de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaan wij over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet opstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door het pensioenfonds staan vermeld in onderstaande tabel:

	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuwe normatieve dialogen
Mensenrechten	15	5
Arbeidsnormen	6	9
Milieu	22	2
Anti-corruptie	0	1

In hoofdstuk 3 van dit MVB halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. In het hoofdstuk Engagement van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. Hierin staan ook de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart, gegroepeerd per thematisch aandachtsgebied.

¹ Het due diligence beleid is in lijn met de vereisten van het IMVB-convenant.

4. In- en uitsluitingscriteria

Voor het vaststellen van het beleggingsuniversum maakt Pensioenfonds ING gebruik van in- en uitsluitingscriteria. Pensioenfonds ING heeft een normatief kader waarmee het beleggingsuniversum gedefinieerd wordt. Hierbij nemen we de financiële doelstellingen in acht. Het kader vult de normen en waarden van Pensioenfonds ING nader in en laat zien waar Pensioenfonds ING voor staat. In dit hoofdstuk worden de criteria en definities toegelicht.

4.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 januari 2025 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	• Antipersoonsmijnen; • clustermunitie, chemische- en biologische wapens; • witte fosfor; • wapens met verarmd uranium; • kernwapens. Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Pensioenfonds ING daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Deze is van toepassing en staat in de bijlagen.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Tabak	Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Alle tabaksproducenten worden uitgesloten van belegging.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Steenkool	Pensioenfonds ING hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als: De omzet van een onderneming is voor meer dan 5% afkomstig uit aan steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025

Teerzanden	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Normschenders	Pensioenfonds ING sluit ondernemingen uit die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van een structurele schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven.	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Landen	Landen die op de EU en VN sanctielijst staan.	EU en VN sanctielijst	Jaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Palmolie	Bij meer dan 5% omzet uit Palmolie wordt de mate van RSPO certificering beoordeeld. Hierbij wordt een grens gehanteerd van meer dan 50% RSPO gecertificeerde palmolie moet zijn.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025
Goed bestuur	Pensioenfonds ING belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Pensioenfonds ING gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.	MSCI	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2025

4.2. Insluitingsgronden

In onderstaand overzicht staan de de insluitingscriteria per grond.

Grond	Criteria	Data	Update
Paris Aligned Benchmark (PAB)	De Europese 'Climate benchmark regulation' stelt eisen aan benchmarks waaraan voldaan moet zijn voordat deze geclassificeerd worden als een Paris Aligned Benchmark (PAB). Pensioenfondsen ING maakt gebruik van de criteria die gehanteerd worden in PAB-benchmarks. Bedrijven worden opgenomen in het beleggingsuniversum wat betreft: - fossiele brandstoffen: wanneer de omzet voor minder dan 1% bestaat uit de exploratie, mijnwinning, extractie, distributie en raffinage van steen- en bruinkool; - fossiele brandstoffen: als de omzet voor minder dan 10% bestaat uit de exploratie, extractie, distributie en raffinage van olie; - fossiele brandstoffen: als de omzet voor minder dan 50% bestaat uit de exploratie, extractie, distributie en raffinage van gas. - broeikasgasintensiteit: als de omzet voor minder dan 50% bestaat uit het opwekken van elektriciteit waarbij de broeikasgasintensiteit meer is dan 100 gram CO₂e/kWh.	MSCI	Halfjaarlijkse update
Toets van landen op basis van mensenrechten, arbeidsnormen en corruptie	De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken. We sluiten bij alle drie de indices uit vanaf de volgende grenscriteria - Mensenrechten: Freedom House met de Freedom in the World index (Score >6), - Arbeidsnormen: ITUC met de ITUC Global Rights index (score 5+); - Corruptie: Transparency International met de Corruption Perception Index (CPI<19).	EU en VN sanctielijst, Freedom House, ITUC en Corruption Perception Index	Jaarlijkse update
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks

4.3. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabaksproducenten. Normschenders wordt jaarlijks geüpdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum via MSCI voor het criterium steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas, Arctisch olie- en gas en palmolie. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

5. Engagement

Het voeren van dialogen met ondernemingen is een belangrijk deel van het Verantwoord en Duurzaam beleggen beleid. Voor de aandelenbeleggingen stelt Pensioenfonds ING zich op als actief aandeelhouder. Bij de dialoog gebruikt Pensioenfonds ING zijn eigendomsrechten en belangen actief om met bedrijven constructief een dialoog te voeren.

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Pensioenfonds ING in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Pensioenfonds ING bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

5.1. Pensioenfonds ING en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het Verantwoord Beleggen beleid van Pensioenfonds ING. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.

2. We spreken ondernemingen in bepaalde sectoren of ketens aan ter bevordering van specifieke governance- of duurzaamheidsthema's. Dit noemen we **Thematisch engagement**.

3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het een zaak van een lange adem is. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfonds of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van 'UN Global Compact' principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights' te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de 'UN Global Compact', OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart om deze vermoedens te verifiëren en, wanneer deze vermoeden correct zijn, te zorgen dat de onderneming actie onderneemt. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM, namens Pensioenfonds ING, in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudervergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Escalatiestrategie

Pensioenfonds ING hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de

dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Pensioenfonds ING haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website. Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Dit is een verslag van Achmea IM voor Pensioenfonds ING. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

5.2. Managementsamenvatting Engagement

In de tweede helft van 2024 zagen we de verschillen qua duurzaamheidsambities tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten groeien. Door de nieuwe Europese duurzaamheidsregelgeving steken Europese ondernemingen veel energie in hun duurzaamheidsverslaglegging. Interessant is dat de wetgeving ook geldt voor ondernemingen die een groot deel van hun omzet in de Europese Unie realiseren. Zo heeft deze Europese wetgeving ook impact op bijvoorbeeld ondernemingen uit de Verenigde Staten. Maar we zien ook dat veel ondernemingen in de Verenigde Staten pas op de plaats maken en afwachten wat het presidentschap van Trump voor de duurzaamheidsambities zal betekenen. Zo vertelde een onderneming dat ze intern weliswaar veel tijd steken in hun duurzaamheidsambities, maar dat ze hier bewust slechts minimaal publiek bekendheid aan geven, om kritiek daarop te voorkomen.

In de 2e helft van afgelopen jaar sluiten we 3 engagementprogramma's af. Het gaat om de programma's Arbeidsomstandigheden, Klimaatadaptatie en water en Klimaat en transport. Elk van deze thema's wordt in dit rapport geëvalueerd.

In het thema arbeidsomstandigheden hebben de meeste ondernemingen flinke stappen gezet in het ontwikkelen en uitvoeren van concrete risico-analyses, de zogenaamde 'due-diligence' in de productieketens. Ook kwam er meer aandacht voor eerlijke lonen in de keten. Bij het thema klimaat en transport committeerden meerdere transportbedrijven zich aan netto-nul uitstoot voor 2050 en 'science-based targets' in lijn met een 2 of 1,5 graden pad, ondanks de technologische uitdagingen en hoge investeringen en die nodig zijn om deze doelen te realiseren. Tijdens de dialogen over klimaatadaptatie en water was er een sterke focus op het verbeteren van waterhergebruik en -efficiëntie, gekoppeld aan investeringen in technologieën en infrastructuur. Ondernemingen worden zich steeds meer bewust van het belang van verantwoord waterbeheer en zetten stappen om hun impact op het gebied van water te minimaliseren.

Ter vervanging van de afgesloten thema's starten we nieuwe programma's in de 1^e helft van 2025. Rond het thema mensenrechten en arbeidsnormen starten we een nieuw thema over 'just transition'. Centraal staat hier de zorg van ondernemingen voor kwetsbare groepen die getroffen worden door de klimaat- of energietransitie. Ook starten we een nieuw thema over de waterrisico's bij ondernemingen in de portefeuille. Hiervoor hebben we september in samenwerking met Deltares, WWF, SCOR en NN Group een rapport over waterrisico's bij beleggingen gepubliceerd¹. In dit rapport wordt uiteengezet hoe beleggers waterrisico's beter in kaart kunnen brengen en hoe dit vertaald kan worden naar engagementdoelstellingen. We gebruiken de resultaten uit dit onderzoek als een inhoudelijk fundament voor dit nieuwe engagementthema over water.

Ter voorbereiding op de aandeelhoudersvergaderingen van 2025 hebben we met een investeerder uit de Verenigde Staten een resolutie ingediend voor de aandeelhoudersvergadering van Coca-Cola. De resolutie betreft het gebruik van zoetstoffen en de gerelateerde gezondheidseffecten daarvan. Coca-Cola heeft grote invloed op voedingspatronen wereldwijd en doet nog te weinig om de producten minder ongezond te maken. Daarom staat ze op de escalatielijst en dienen we nu een resolutie in.

Kortom, we zetten onze activiteiten op gebied van actief aandeelhouderschap onvermoeibaar voort, in een uitdagende internationale context. Daarbij zijn we ons bewust dat de risico's voor de financiële sector, rond klimaat, verlies van biodiversiteit en het respecteren van mensenrechten mogelijk politiek minder aandacht krijgen, maar daarmee voor de financiële sector niet minder urgent zijn.

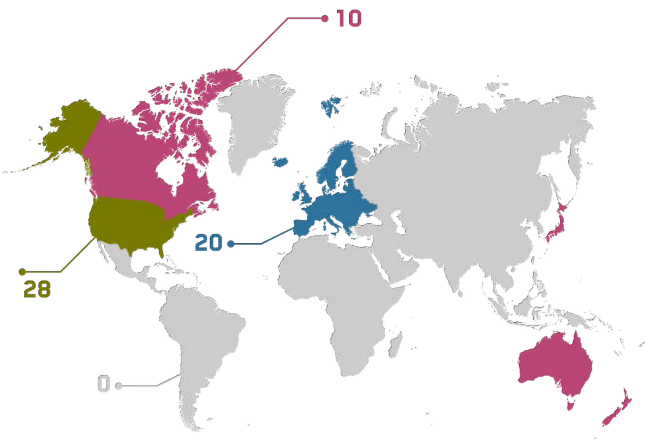
5.2.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van Pensioenfonds ING is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Pensioenfonds ING. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

In de 2e helft van 2024 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. In deze thema's zijn 58 ondernemingen opgenomen. In de onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 5.2.1.1 REGIOVERDELING

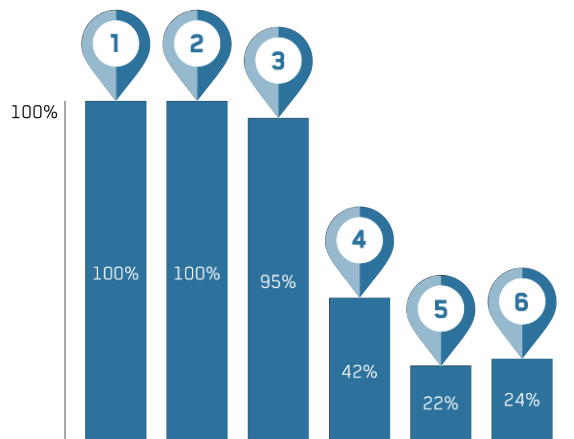
TABEL 5.2.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Access to Healthcare		H1 2023	Farmaceutische sector
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		H2 2022	Supermarktketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Arbeidsomstandigheden		H1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen
Goede Voeding		H1 2024	Restaurants/supermarkten/producten voeding en dranken
Kleding en circulariteit		H1 2023	Textiel, kleding, luxe goederen en retail
Klimaatadaptatie en water		H1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie
Klimaat en Transport 2		H1 2022	Logistieke sector
Mensenrechten & Governance		H2 2022	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector
Nature Action		H1 2024	Nature Action 100 benchmark
Reductie CO ₂ uitstoot		H2 2022	Koolstofintensieve sectoren

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de [bijlage: Thematisch dialoog](#).

De voortgang van het thematisch engagementprogramma is als volgt:

FIGUUR 5.2.1.2 MIJLPAALVERDELING

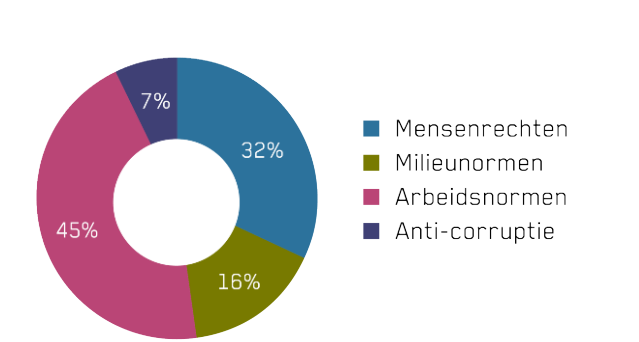
1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

5.2.2. Overzicht normatief engagementprogramma

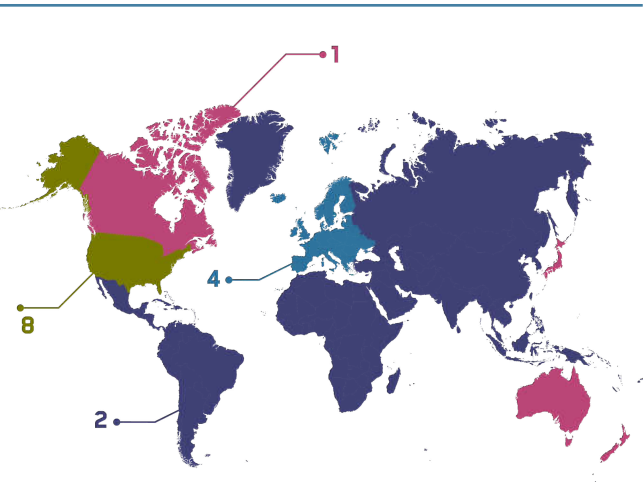
Pensioenfonds ING vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per 15 december 2024 maken 15 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 31 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 15 ondernemingen een nieuwe dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

FIGUUR 5.2.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

FIGUUR 5.2.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

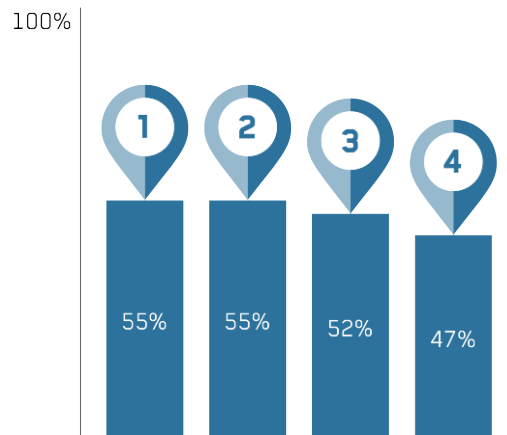
Voortgang lopende dialogen

Voor normatieve dialogen onderscheiden we vier mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd.

TABEL 5.2.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen
1 Het delen van relevante informatie
2 Implementatie van Beleid
3 Herstel en Verhaal
4 Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatieve engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

1. Het delen van relevante informatie 2. Implementatie van Beleid 3. Herstel en Verhaal 4. Opheffen en/of Voorkomen

TABEL 5.3.1

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
The Coca Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Access to Nutrition".	Aandeelhoudersresolutie over de gezondheidseffecten van zoetstoffen ingediend voor AVA 2025.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het "Voting Disclosure Systeem"

Uitgelichte escalatie

The Coca Cola Company

The Coca-Cola Company is een onderneming die in het vorige engagement thema "Access to Nutrition" was opgenomen. Door de grote impact die de onderneming heeft op voedingspatronen wereldwijd en de onderneming in het voorgaande thema weinig verbetering heeft laten zien, staat deze onderneming op de escalatielijst. We hebben daarom met een investeerder in de Verenigde Staten een resolutie ingediend rondom het gebruik van zoetstoffen en de gerelateerde gezondheidseffecten daarvan. De onderneming kijkt immers in haar strategie puur en alleen naar de reductie van suiker, en niet naar de

gezondheidseffecten van andere stoffen. Dit terwijl de onderneming een zeer brede productenportefeuille heeft, van zuiveldranken, sportdranken tot alcoholische dranken. Een resolutie is een goed middel om onze zorgen als investeerder zichtbaar te maken.

Te escalaren dialogen

De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 5.3.2

Onderneming	Reden van escalatie
Barrick Gold Corporation	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2009, maar nog steeds geen maatregelen genomen in Papa New Guinea.

² De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

5.3. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de tweede helft van 2024 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. In het derde kwartaal vindt het laagste aantal aandeelhoudersvergaderingen plaats. Hoofdzakelijk staan er tussentijdse benoemingen van bestuurders of goedkeuringen van overnames geagendeerd. In het vierde kwartaal vind in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats. In de overige regio's is het een rustig kwartaal qua stemmen.

Onderneming	Reden van escalatie
Danaher	Thematisch, niet responsief in het thema "Access to Healthcare".
Hydro One	Thematisch, niet responsief in het thema "Reductie CO ₂ -uitstoot".
JBS SA	Normatief, status rood (geverifieerde schending).
TFI International	Thematisch, niet responsief in het thema "Klimaat en transport 2".
The Coca-Cola Company	Thematisch, niet genoeg voortgang in het afgesloten thema "Access to Nutrition".
Uber Technologies, Inc.	Normatief, status oranje (vermeende schending). Dialoog loopt sinds 2019, maar nog steeds geen maatregelen genomen.

In de bijlagen wordt gerapporteerd door onze ESG-dienstverlener over de engagementvoortgang.

6. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Pensioenfonds ING kan de corporate governance en/of activiteiten van een onderneming beïnvloeden door te stemmen op Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders (AVA's). Stemmen is voor actieve aandeelhouders een manier om ondernemingen te beïnvloeden. Als er belangrijke kwesties zijn en de onderneming is niet bereid te luisteren naar aandeelhouders of andere belanghebbenden, kan stemmen op de AVA van die onderneming een krachtig instrument zijn. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Pensioenfonds ING invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. Pensioenfonds ING doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kan Pensioenfonds ING invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie

6.1. Pensioenfonds ING als actief aandeelhouder

Zoals in de inleiding aangegeven is een pensioenfonds verplicht om een beleid te hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin wordt belegd door Pensioenfonds ING. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen. In bijlage 6.2. vindt u de volledige tekst van de relevante bepalingen voor institutionele beleggers van de Nederlandse Corporate Governance code.

Pensioenfonds ING voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van het Pensioenfonds zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stemrichtlijnen;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe historisch gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

6.2. Stemgedrag Pensioenfonds ING

Achtergrond

De tweede helft van het jaar is altijd een rustige stemperiode. In het vierde kwartaal vindt in Australië en Nieuw-Zeeland de piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen plaats.

Stemactiviteiten van Pensioenfonds ING

Wij stemden in het afgelopen halfjaar op **469 vergaderingen** op totaal **3.259 agendapunten**. Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. Er is **18% tegen het management gestemd**. Zie tabel onderstaande tabel voor een overzicht van de managementvoorstellen en de regionale verdeling van vergaderingen.

TABEL 6.2.1 MANAGEMENTVOORSTELLEN H2 2024

	Managementvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	175	1%
Aandelen gerelateerd	276	14%
Statuten gerelateerd	75	16%
Beloning	453	49%
Benoemingen	1355	14%
Bestuurders gerelateerd	166	11%
Duurzaamheid	5	0%

Klimaat	2	0%
Overig	32	41%
Geen research	24	83%
Niet-routinematig	96	3%
Routine	407	4%
Sociaal	14	0%
Strategische transacties	56	27%
Overname gerelateerd	30	7%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

TABEL 6.2.2 REGIONALE VERDELING H2 2024

Land	Aantal
Australia	36
Belgium	1
Brazil	3
Canada	3
Cayman Islands	8
China	87
Denmark	1
Egypt	5
Finland	1
France	4
Greece	1
Hong Kong	4
India	144
Indonesia	14
Ireland	3
Israel	7
Italy	2
Japan	7
Jersey	1
Malaysia	23
Mexico	5
Netherlands	4
New Zealand	5
Norway	1
Peru	1
Philippines	3
Poland	2

Singapore	2
South Africa	3
South Korea	5
Spain	2
Switzerland	4
Taiwan	7
Turkey	1
USA	39
United Arab Emirates	9
United Kingdom	19
Virgin Isl (UK)	2

Op de website van Pensioenfonds ING kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Achmea IM voert ons stembeleid uit en past voor elke steminstructie het eigen op maat gemaakte stembeleid toe. Achmea IM maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). Het stembeleid wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten.

Voordat de definitieve stem wordt uitgebracht analyseren we een selectie van de voorstellen op individuele basis. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

6.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's klimaat, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsrechten, mensenrechten of goed bestuur enzovoort. In het afgelopen halfjaar hebben wij **97 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel staat een overzicht opgenomen van het aantal aandeelhoudersvoorstellen verdeeld per thema en het % 'tegen' stemmen.

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Wij zullen niet in alle gevallen voor een aandeelhoudersresolutie stemmen,

ook al past deze binnen onze speerpunthema's. Wanneer een aandeelhoudersvoorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is of onevenredig belastend zullen wij tegen stemmen.

TABEL 6.3.1 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H2 2024

Aandeelhoudersvoorstellen ¹		
	Totaal	% Tegen
Audit gerelateerd	7	0%
Statuten gerelateerd	8	75%
Beloning	0	
Corporate Governance	2	0%
Benoemingen	36	14%
Bestuurders gerelateerd	0	
Duurzaamheid	3	33%
Klimaat	11	9%
Overig	15	7%
Niet-routinematig	0	
Routine	0	
Sociaal	15	7%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

6.3.1. Resoluties

Sociaal

Microsoft

Risico's van Wapenontwikkeling door Microsoft

Harrington Investments wil dat Microsoft een onafhankelijk rapport laat opstellen over de risico's van hun betrokkenheid bij de ontwikkeling van wapens voor het leger. Dit rapport zou de reputatie- en financiële risico's moeten beoordelen.

Microsoft geeft al informatie over hun militaire contracten, zoals het IVAS-contract met het Amerikaanse leger, en benadrukt dat deze contracten bijdragen aan de nationale verdediging. Ze erkennen ook de risico's van publieke kritiek op hun overheidscontracten in hun Form 10-K³. Microsoft's rapporten over impact en mensenrechten laten zien hoe ze mensenrechten beschermen, democratie ondersteunen, humanitaire acties steunen en eerlijke toegang bevorderen. Hun technologie wordt breed ingezet in het leger en de overheid, ook voor humanitaire en gezondheidsdoeleinden.

Hoewel sommige werknemers het niet eens zijn met bepaalde defensiecontracten, is er geen brede publieke kritiek op Microsoft's rol hierin. Het

stoppen van overheidscontracten zou het bedrijf op een concurrentienadeel kunnen zetten en hun bedrijfsvoering negatief kunnen beïnvloeden. De principes en controles van Microsoft op het gebied van mensenrechten en kunstmatige intelligentie bieden volgens Microsoft voldoende informatie over hoe ze gerelateerde risico's beheren.

Een stem voor het voorstel zou aandeelhouders echter meer inzicht geven in hoe Microsoft risico's beheert met betrekking tot wapenontwikkeling. Daarom heeft het pensioenfonds voor de resolutie gestemd. In totaal hebben 15% van de aandeelhouders voor de resolutie gestemd. Daarmee betekent het dat de resolutie is verworpen.

Cintas

Effectiviteit van Diversiteit-, Gelijkheids- en Inclusie-inspanningen en metingen

As You Sow, namens ZHDB Investments LLC, heeft een voorstel ingediend waarin wordt verzocht dat Cintas een rapport publiceert over hun Diversiteit-, Gelijkheids- en Inclusie-inspanningen en metingen.

De indiener wil dat Cintas transparantie biedt over de resultaten van hun Diversiteit-, Gelijkheids- en Inclusie inspanningen, met behulp van kwantitatieve gegevens over diversiteit in het personeelsbestand, werving, promotie en behoud van werknemers, inclusief gegevens over geslacht, ras en etniciteit. Het bedrijf heeft een gedragscode die discriminatie verbiedt en verstrekt gegevens over nieuwe aanwervingen, voltijd- en deeltijdwerk, en verloop naar geslacht en leeftijd.

Hoewel Cintas informatie geeft over het percentage van hun personeelsbestand volgens marktstandaarden over raciale/etnische categorieën, geven ze geen geconsolideerde -formulieren of vergelijkbare informatie over raciale/etnische en geslachtsdemografie per functiecategorie. Ze verstrekken ook geen gegevens over verloop en werving naar ras en etniciteit, noch gegevens over promotie naar geslacht, ras en etniciteit.

Meer openheid zou aandeelhouders in staat stellen om de effectiviteit van de Diversiteit-, Gelijkheids- en Inclusie inspanningen van het bedrijf en het beheer van gerelateerde risico's beter te beoordelen. Het lijkt niet dat de gevraagde openheid een te grote last voor het bedrijf zou zijn. Daarom is steun voor dit voorstel gerechtvaardigd. In totaal heeft 26% van de aandeelhouders voor dit voorstel gestemd. Hiermee is het voorstel afgewezen.

³ Een Form 10-K is een uitgebreid jaarlijks verslag dat beursgenoteerde bedrijven in de VS bij de SEC indienen en dat financiële prestaties, bedrijfsactiviteiten en risico's gedetailleerd beschrijft.

Microchip Technology Incorporated

Rapport over Due Diligence-inspanningen om misbruik van bedrijfsproducten door eindgebruikers op te sporen

De indieners van het voorstel willen dat Microchip door een onafhankelijke partij een rapport laat opstellen om te onderzoeken of hun producten of diensten in verband worden gebracht met schendingen van internationaal recht. Ze beweren dat Microchip's producten in Russische wapens zijn aangetroffen, ondanks de sancties tegen Rusland. Dit rapport is volgens hen nodig om te bepalen of het onjuiste gebruik van de producten het bedrijf blootstelt aan mensenrechten- en andere risico's.

Microchip's duurzaamheidsrapport bespreekt hun beleid en praktijken voor verantwoord zakelijk gedrag en mensenrechten. Het bedrijf zegt dat het voldoet aan exportcontroles en handelsbeperkingen. Microchip stopte met verkopen aan Rusland in maart 2022 en verkocht niet aan Rusland in 2023 of 2024. In hun Form 10-K³ erkent het bedrijf dat sancties hun bedrijfsvoering kunnen beïnvloeden, maar merkt op dat het stopzetten van leveringen aan Rusland geen grote impact had op hun omzet. Ze stellen dat hun compliance-team, samen met overheidsinstanties en branchegenoten, het beste in staat is om de zorgen van de voorstanders aan te pakken.

Een stem 'voor' dit voorstel is gerechtvaardigd, aangezien het gevraagde rapport de transparantie van het bedrijf zou verbeteren en het bedrijf zou kunnen helpen om de bijbehorende risico's voor zijn bedrijfsvoering effectiever te beheren. Om deze reden heeft het pensioenfonds voor het voorstel gestemd. Het voorstel is afgewezen aangezien ruimt 16% van de aandeelhouders dit voorstel hebben gesteund.

Klimaat

General Mills, Inc.

Rapport over inspanningen om het gebruik van plastic te verminderen

De indieners van het aandeelhoudersvoorstel vragen het bedrijf om te rapporteren over een absolute vermindering van het gebruik van plastic verpakkingen. Het bedrijf werkt aan alternatieven voor plastic verpakkingen, maar er zijn momenteel weinig alternatieven voor plastic verpakkingen die in direct contact staan met voedsel, zoals ontbijtgranen en cakemixen. Deze soorten plastic zijn vaak niet recyclebaar via de gebruikelijke afvalinzameling.

General Mills heeft als doel gesteld dat tegen 2030 al hun verpakkingen recyclebaar of herbruikbaar zijn, en meldt dat momenteel 93 procent van hun verpakkingen aan dit doel voldoet. Op dit moment bestaat 11 procent van hun verpakkingen uit plastic. Hoewel het bedrijf geen specifiek doel heeft om het gebruik van nieuw plastic te verminderen, heeft het gebruik van gerecycled materiaal het gebruik van nieuw plastic deels gecompenseerd en heeft een inspanning om plastic verpakkingen te verminderen geleid tot het elimineren van een deel van het plastic.

De bezorgdheid over milieuvervuiling door plastic neemt toe en meerdere Amerikaanse staten voeren wetgeving in om deze zorgen aan te pakken. Verschillende concurrenten van het bedrijf, waaronder Kellogg, hebben doelen gesteld om het gebruik van plastic te verminderen en hebben zich aangesloten bij de *Ellen MacArthur New Plastics Economy Global Commitment*⁴. Extra transparantie, zoals gevraagd door de indiener, zou aandeelhouders helpen om te beoordelen of het bedrijf de risico's omtrent milieuvervuiling door plastics goed beheert. Om deze reden is er 'voor' het voorstel gestemd. In totaal heeft 40% van de aandeelhouders 'voor' dit voorstel gestemd. Het voorstel heeft niet de benodigde meerderheid behaald maar de grote steun geeft wel een signaal af aan General Mills.

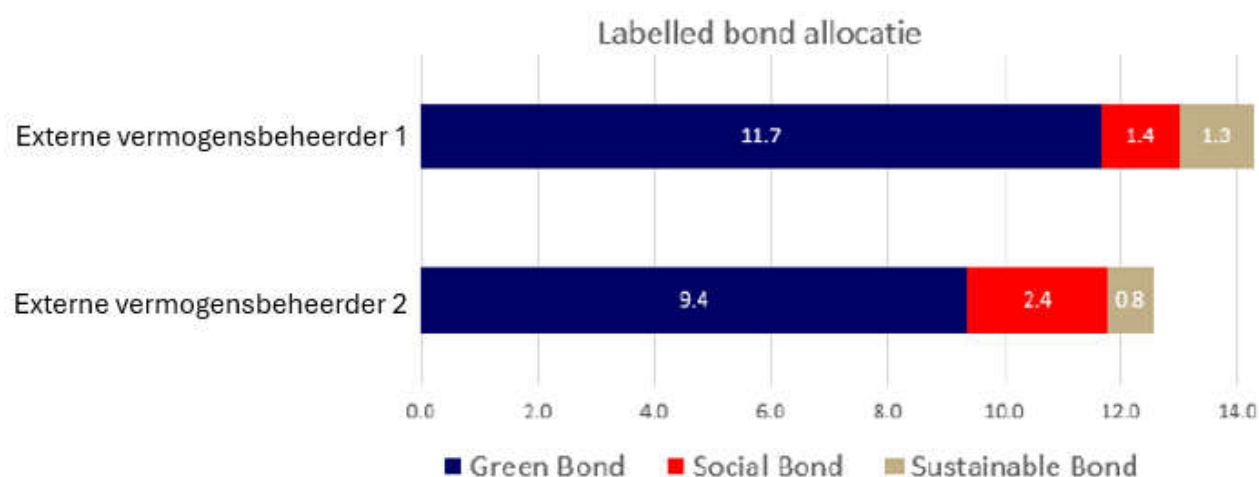
⁴ De Ellen MacArthur New Plastics Economy Global Commitment is een wereldwijd initiatief dat bedrijven, overheden en organisaties samenbrengt om plastic afval en vervuiling te verminderen door hergebruik, recyclage en circulaire ontwerpprincipes te bevorderen.

7. Impact

Impactbeleggingen zijn beleggingen met een intentie om een positieve, meetbare sociale en milieu impact te maken, naast een positief, financieel rendement (Global Impact Investors Network (GIIN)). Impactbeleggingen zijn belangrijk om een positieve bijdrage te leveren aan maatschappelijke uitdagingen. Het pensioenfonds zet zich daarom in om deze bijdrage te leveren. Op dit moment doen wij dat via labeled bonds (groene en sociale obligaties).

De LDI portefeuilles hebben beide doelstellingen van minimaal 10% allocatie naar labelled bonds binnen de nominale en reële staatsobligatie portefeuille. Beide portefeuilles die deze doelstelling hanteren voldoen aan de doelstelling.

FIGUUR 7.1

8. Bijlagen

8.1. Uitgangspunten Global Compact

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;

2e principe: bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen;.

Arbeidsnormen

3e principe: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;

6e principe: bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden;

Milieu

7e principe: bedrijven hanteren het voorzichtigheidsbeginsel met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: bedrijven ondernemen initiatieven om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;

9e principe: bedrijven stimuleren de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën;

Anticorruptie

10e principe: bedrijven dienen alle vormen van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de Verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

8.2. Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2022)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt zonodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembelief of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 8.2.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

8.3. Uitsluitingslijst per 1 januari 2025

Controversiële wapens

- Academy Sports and Outdoors, Inc.
- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- AMMO, Inc.
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bayer AG
- Bayer Capital Corp. BV
- Bayer Corporation
- Bayer US Finance II LLC
- Bayer US Finance LLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Bridging North America GP
- Brookfield Asset Management Limited
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC

- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Property Finance ULC
- Brookfield Property REIT, Inc.
- Brookfield Renewable Corporation
- Brookfield Renewable Partners ULC
- Brookfield Residential Properties Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Canadian Tire Corporation, Limited
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- Cohort plc
- Comber Wind Financial Corporation
- Compagnie Financiere Richemont SA
- Costain Group PLC
- Curtiss-Wright Corporation
- Daicel Corporation
- Daikin Industries, Ltd.
- Dick's Sporting Goods, Inc.
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- EZCORP, Inc.
- FirstCash Holdings, Inc.
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- ICL Group Ltd.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Israel Corporation Ltd.
- Jacobs Engineering Group, Inc.
- Jacobs Solutions Inc.
- Jindal Stainless Limited
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group Plc
- Komatsu Finance America, Inc.
- Komatsu Ltd.
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Liquidity Services, Inc.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MPT Finco Inc.
- MTAR Technologies Limited
- NOF Corporation
- Northrop Grumman Corporation
- Northrop Grumman Systems Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Olin Corporation
- Parsons Corporation
- Poongsan Corporation
- POONGSAN HOLDINGS Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Rheinmetall AG
- Richemont International Holding SA
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- Smith & Wesson Brands, Inc.
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems Inc.
- Sportsman's Warehouse Holdings, Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Sturm, Ruger & Co., Inc.
- Tennessee Valley Authority
- TerraForm Power Operating, LLC
- Textron Inc.
- Thales SA
- TransDigm Group Incorporated
- TransDigm Inc.
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Vista Outdoor Inc.
- Walchandnagar Industries Limited
- Walmart Inc.
- Wartsila Oyj Abp

Verbod beleggen in clustermuniteit

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. De ondernemingen op de lijst zijn vooralsnog hetzelfde als op de definitieve lijst 2025. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik heeft de AFM deze ondernemingen op haar risicoradar voor 2025:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermuniteit;
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermuniteit;
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermuniteit.

Net als voorgaande jaren, zijn niet-beursgenoteerde ondernemingen niet opgenomen in de lijst voor 2025.

Tabak

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Company for Investment PLC
- Altria Group, Inc.
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- BADECO ADRIA d.d.
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco p.l.c.
- Duvanska Coka Industrija AD
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- Karelia Tobacco Company Inc.
- Khyber Tobacco Company Limited
- KT&G Corporation
- Logista Integral, S.A.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.
- Reinert Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S

- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Smoore International Holdings Limited
- Societe Ivoirienne des Tabacs (SITAB)
- Swedish Match AB
- Torii Pharmaceutical Co., Ltd.
- TSL Ltd.
- Turning Point Brands, Inc.
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- VST Industries Limited

Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACEN Corporation
- ACS, Actividades de Construcción y Servicios, S.A.
- Adani Electricity Mumbai Limited
- Adani Energy Solutions Limited
- Adani Enterprises Limited
- Adani Power Limited
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Akse Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- ALLETE, Inc.
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Apache Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arch Resources, Inc.
- Arizona Public Service Company
- ARU Finance Corp.
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.

- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- Black Hills Corporation
- BNSF Funding Trust I
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Brickworks Limited
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Callon Petroleum Company
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Carolina Power & Light Company
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Limited
- CEZ, a. s.
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- CIMIC Finance (USA) Pty Ltd.
- CIMIC Finance Ltd.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleco Power LLC
- CLP Holdings Limited
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Limited
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Columbus Southern Power Company
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- CONSOL Energy Inc.
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Crew Energy Inc.
- CrownRock, L.P.
- Czech Gas Networks Investments S.a r.l.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diversified Energy Company PLC
- DMCI Holdings, Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- Dragados S.A.
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Elm Road Generating Station Supercritical LLC
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Enea SA
- Energa Finance AB
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQM Midstream Partners, LP
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Kansas South, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- EWE Aktiengesellschaft
- Expand Energy Corporation
- Exxaro Resources Limited

- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Glencore Canada Corporation
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Ltd.
- Glencore Finance (Europe) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Golden Energy and Resources Limited
- Granite Ridge Resources, Inc
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments Limited
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- JMH Co. Ltd.
- JSW Energy Limited
- JSW Hydro Energy Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kobe Steel, Ltd.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Louisville Gas and Electric Company
- Lubrizol Corporation
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Majapahit Holding BV
- Manila Electric Co.
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- MEG Energy Corp.
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mississippi Power Company
- Mong Duong Finance Holdings B.V.
- Monongahela Power Company
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NGPL PipeCo LLC
- Northern Electric Finance Plc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NTPC Limited
- NuVista Energy Ltd.
- Oasis Petroleum Inc.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Power Company

- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Exploration Inc.
- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal.Mining Co.,Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of New Mexico
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Range Resources Corporation
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sitio Royalties Corp.
- Sitio Royalties Operating Partnership LP
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC MTN Company Ltd.
- SPIC Preferred Company No. 2 Ltd.
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tellurian Inc.
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Topaz Energy Corp
- Topaz Solar Farms LLC
- Tosco Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- TXNM Energy, Inc.
- Union Electric Company

- Var Energi ASA
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Woodside Energy Group Ltd
- Woodside Finance Ltd.
- Xcel Energy Inc.
- XTO Energy Inc.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Normschenders en goed bestuur

- Athabasca Indigenous Midstream LP
- BG Energy Capital Plc
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Centrais Eletricas Brasileiras S.A.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- Ecopetrol S.A.
- EL Sewedy Electric Company
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- Fertitta Entertainment, LLC
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL

- JBS S.A.
- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co.,Ltd
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- POSCO Corporation
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO INTERNATIONAL Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- PT Krakatau Posco
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shell Finance US Inc.
- Shell International Finance BV
- Shell plc
- SK Biopharmaceuticals Co., Ltd.
- SK Inc.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Palmolie

- First Pacific Company Limited
- Golden Agri-Resources Ltd
- IOI Corporation Berhad
- IOI Investment (L) Bhd.
- Jardine Cycle & Carriage Limited

- Kuala Lumpur Kepong Berhad
- PT Astra International Tbk
- PT Indofood Sukses Makmur Tbk
- SD Guthrie Berhad
- Wilmar International Limited

Conflict of Interest

- ING Bank (Australia) Limited
- ING Bank N.V.
- ING Groep N.V.
- ING Belgium SA/NV
- ING-DiBa AG
- Nationale-Nederlanden Bank NV
- NN Group N.V.

Landen op basis van sancties

TABEL 8.3.1

Controversial countries	Country code A2 (ISO)	Sanctiewet
-------------------------	-----------------------	------------

Afghanistan	AF	x
Belarus	BY	x
Central African Republic	CF	x
Iran	IR	x
Myanmar	MM	x
North Korea	KP	x
Russia	RU	x
Somalia	SO	x
South Sudan	SS	x
Sudan	SD	x
Syria	SY	x
Uzbekistan	UZ	x
Zimbabwe	ZW	x

8.4. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het 'UN Global Compact', de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Achmea IM in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo draagt Achmea IM bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardcreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

8.4.1. Thematisch: Klimaat en Transport

Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23 procent bijdraagt aan de mondiale totale CO₂-uitstoot⁵. Als gevolg van globalisering en de toenemende wereldhandel neemt de transportsector sterk in omvang toe. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met zo'n 10 procent daalde als gevolg van de COVID-19 pandemie, is de uitstoot inmiddels weer terug op het oude niveau. De transportsector is grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs gebleven, maar dient dus wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de noodzakelijke wereldwijde CO₂-reductie. Daarom is het zowel vanuit financieel als maatschappelijk perspectief relevant om dit thema uit te voeren. We richten ons hierbij onder andere op spoorwegbedrijven. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Voor spoorwegbedrijven is hier veel winst te behalen omdat een groot deel van deze ondernemingen nog erg afhankelijk is van diesel. Het engagement met deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van fossiel brandstofverbruik en het verhogen van het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (zoals biobrandstof op de korte termijn en waterstof op de langetermijn), het verbeteren van voertuigtechnologie (zoals slimme start-stop systemen en batterijtechnologie voor locomotieven), maar ook andere efficiëntiemaatregelen (zoals slimme routeplanning).

8.4.1.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.1.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAAT EN TRANSPORT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	• Verantwoordelijkheid klimaatbeleid op bestuursniveau • Beloningsbeleid voor bestuurders gekoppeld aan klimaatdoelstellingen
Beleid	Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.	• Scope 1, 2 en 3 reductiedoelstellingen • Science Based Targets • Net Zero doelstelling • Onderscheid tussen emissiereductie en 'removal' in strategie en doelstellingen • Lobbybeleid in lijn met eigen klimaatambities • Integratie brandstofefficiëntie en diesel alternatieven in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen • Roadmap voor transitie vloot • Integratie klimaatscenario-analyse in strategie
Innovatie	Transportbedrijven besteden specifieke aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering.	• Maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren • Planning voor het moderniseren van bestaande locomotieven
'Best practices'	Transportbedrijven geven aan de hand van 'best practices' inzicht in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.	• Samenwerking op gebied van ontwikkeling waterstoftechniek • Samenwerking op gebied van ontwikkeling batterijtechniek • Engagement met klanten
Transparantie	Transportbedrijven verbeteren transparantie en verslaglegging over CO ₂ -uitstoot.	• Relevante emissiedata (scope 1, 2 en 3) • Rapportage brandstofverbruik per activiteit en transportmiddel • CDP climate score >B • TCFD aligned rapporteren

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang en conclusie thema

Canadian Pacific Kansas City

In de tweede helft van 2024 spraken we voor de laatste keer met Canadian Pacific Kansas City (CPKC) ter afsluiting van de engagementdialoog. Op dit moment is CPKC bezig met een pilot met waterstof locomotieven. Daarnaast heeft de onderneming voor educatieve doeleinden een 'carbon emission calculator' gelanceerd om klanten te laten zien

⁵ <https://www.iea.org/topics/transport>

dat spoortransport klimaatvoordelen heeft ten opzichte van andere transportalternatieven. Verder gaven wij de onderneming desgevraagd terugkoppeling op haar klimaattransitieplan. Ook vroegen wij de onderneming scope 3 emissies in haar doelstelling op te nemen. CPKC liet echter weten zich voor nu te willen focussen op scope 1 en 2 emissies. De toezegging die CPKC eind 2023 deed om zich te committeren aan een science-based targets doelstelling in lijn met een 1,5 graden wereld, is eind 2024 nog niet gerealiseerd. Het voornemen is echter nog van kracht en de onderneming werkt samen met het 'Science Based Targets initiative' (SBTi) om de doelstelling te ontwikkelen.

CSX Corporation

Eind 2024 spraken we voor de laatste keer met CSX ter afsluiting van de engagementdialoog. De onderneming kondigde recent een aantal grote beleidsverbeteringen aan. Ten eerste committeerde CSX zich aan het stellen van emissiedoelstellingen in lijn met een 1,5 graden reductiepad. CSX zal deze doelstellingen extern laten valideren door het 'Science Based Targets initiative' (SBTi). Daarnaast zal de onderneming uitgebreide klimaatscenario-analyse uitvoeren om fysieke- en transitierisico's te identificeren. In 2025 zal CSX dit verwerken in haar eerste integrale Klimaattransitieplan. Omdat CSX met deze toezeggingen aan onze engagementverwachtingen doet, sluiten we de dialoog succesvol af. Het beloningsbeleid van de onderneming blijft een aandachtspunt. Wij hebben daarom nogmaals onze verwachtingen ten aanzien van het integreren van klimaat kpi's in de beloning van bestuurders onderstreept.

Norfolk Southern Corporation

Eind 2024 spraken we voor de laatste keer met Norfolk Southern ter afsluiting van de engagementdialoog. In het gesprek werd ingegaan op de rol van hybride locomotieven in de langetermijnstrategie van de onderneming. Hierbij noemde Norfolk Southern de samenwerking met locomotiefbouwer Alstom als een eerste stap naar het ontwikkelen en implementeren van hybride motoren in zowel nieuwe als bestaande locomotieven. Op de vraag of de verandering van de federale regering impact heeft op de financiering van de energietransitie in de Amerikaanse spoorwegsector, vertelde de onderneming dat ze niet veel nadeel zullen ondervinden, omdat luchtvervuiling voor de Trump regering een prioriteit zal zijn, hoewel emissiereductie minder vanuit het perspectief van klimaatverandering zal worden benaderd. Al hebben we geen concrete toezeggingen of beleidswijzigingen in lijn met onze engagementverwachtingen verwelkomd, heeft Norfolk Southern voortgang laten zien binnen het Climate Transition Plan dat het in 2023 publiceerde. Bovendien committeerde de onderneming zich al voor aanvang van onze dialoog aan het stellen van een 'science-based target' in lijn met een 2 graden wereld. Norfolk Southern heeft echter niet voldaan aan onze

engagementverwachting om zich te verbinden aan netto-nul-uitstoot voor 2050 of een 'science-based target' in lijn met een 1,5 graden wereld.

TFI International Inc

TFI International heeft na ons eerste gesprek met de CFO in 2023 niet gereageerd op onze pogingen om onze dialoog voort te zetten. Daarom stemden wij in 2024 tegen de herbenoeming van de Chair/CEO van TFI International. Wij wilden met TFI International in gesprek over de gevolgen van de 'Climate Rule' van de Securities and Exchange Commission (SEC) voor de onderneming. In ons eerste gesprek met de onderneming in 2023 liet de CFO blijken dat klimaat niet als materieel of prioriteit gezien wordt door het bestuur en de grootste aandeelhouders van de onderneming. De onderneming heeft geen noemenswaardige transitiestrategie en rapporteert niet over emissiedata. Wij ronden de dialoog om de hierboven genoemde redenen zonder succes af.

Uber Technologies, Inc.

Hoewel wij in 2023 schriftelijk reactie op onze vragen hebben gehad van Uber, kwam de dialoog verder niet op gang. De onderneming verwees in haar schriftelijke reacties naar haar klimaatbeleid maar stond verder niet open voor een gesprek. De dialoog is daarom zonder succes afgesloten.

Union Pacific Corporation

De dialoog met Union Pacific is succesvol afgesloten, nadat de onderneming een aantal belangrijke beleidswijzigingen heeft doorgevoerd. Union Pacific heeft zich in 2023 aan extern gevalideerde emissiedoelstelling in lijn met een 1,5 graden wereld gecommitteerd. Daarnaast heeft de onderneming de doelstelling voor netto-nul uitstoot voor 2050 vastgesteld. Union Pacific richt zich voor emissiereducties voornamelijk op efficiëntie in biobrandstoffen. Om dat te bereiken worden er 600 locomotieven gemoderniseerd. Union Pacific is ook bezig met het identificeren van uitdagingen op het gebied van infrastructuur voor de lange termijn, met name op het gebied van klimaatrisico's. De onderneming heeft ook uitgebreid gerapporteerd over haar klimaat gerelateerde lobbyactiviteiten, en de verantwoording hiervoor.

8.4.1.2. Voortgang thema

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.1.2.1 MIJLPALEN KLIMAAT EN TRANSPORT 2

	Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	CSX Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5,72						
2	Canadian Pacific Kansas City	Canada	Spoortransport	5,18						
3	Norfolk Southern Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5,73						
4	TFI International Inc	Canada	Wegtransport	6,12						
5	Uber Technologies, Inc.	Verenigde Staten	Passagiersvervoer	6,07						
6	Union Pacific Corporation	Verenigde Staten	Spoortransport	5,44						

1 De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de ‘Low Carbon Transition’. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de ‘Low Carbon Transition’ in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.1.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Union Pacific	Beleid: Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.	In 2024 committeerde Union Pacific aan een extern gevalideerde scope 1 en 2 emissiedoelstelling in lijn met een 1,5 graden scenario.
CSX	Beleid: Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO ₂ -uitstoot in het bijzonder op in hun beleid.	CSX heeft toegezegd zich te gaan committeren aan een extern gevalideerde emissiedoelstellingen in lijn met een 1,5 graden scenario. Ook heeft CSX aangekondigd een uitgebreide klimaatscenario-analyse uit te gaan voeren.

8.4.1.3. Eindbeoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.1.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.1.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	83%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	50%	nee

Evaluatie

- Alle transportbedrijven benadrukken de technologische uitdagingen en hoge investeringen en die nodig zijn om voor 2050 netto-nul uitstoot te realiseren. Dit heeft voornamelijk te maken met de elektrificatie van locomotieven en de ontwikkeling van hybride en waterstoftechnologieën. Desondanks hebben meerdere ondernemingen zich gedurende de looptijd van de dialoog gecommitteerd aan een netto-nul uitstoot voor 2050 doelstelling en extern gevalideerde tussentijdse doelstellingen. Andere ondernemingen zijn, ondanks ons aandringen, terughoudend met zich committeren aan langetermijn-doelstellingen.
- Veel transportbedrijven geven aan afhankelijk te zijn van de producenten van kapitaalgoederen en overheden voor de transitie van hun vloot en infrastructuur. In markten waar veel samenwerking is tussen transportbedrijven onderling en tussen transportbedrijven, producenten en de overheid, zien we veel vooruitgang. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Noord-Amerikaanse 'Class I' spoorwegbedrijven, die inmiddels allemaal 'science-based targets' hebben gesteld en samenwerken op het gebied van batterij- en waterstoftechnologie. Dit onderstreept het belang van sectorbreed engagement en engagement met overheden.
- Voor de overstap naar schonere brandstoffen zoals biodiesel en hernieuwbare diesel, hebben transportbedrijven toestemming nodig van de producenten van locomotieven en vrachtwagens. Begin 2024 gaven Noord-Amerikaanse producenten van locomotieven toestemming voor een hogere mix van hernieuwbare- en biodiesel, wat de weg vrijmaakt voor spoorwegbedrijven om op korte termijn hun emissies sterk te reduceren.

8.4.2. Thematisch: Klimaatadaptatie en Water

Water is de basis voor al het leven en daarnaast ook een belangrijke grondstof voor vele productieprocessen. Mede door een stijging van de temperatuur en een verandering in neerslagpatronen als gevolg van het veranderende klimaat, is de beschikbaarheid van water niet meer vanzelfsprekend. Wereldwijd worden jaarlijks 55 miljoen mensen getroffen door droogte⁶. Naast waterschaarste zorgt ook een overvloed aan water voor problemen in de vorm van overstromingen en is vervuiling van water een belangrijke oorzaak voor sterftegevallen en ziekten in lage- en midden-inkomenslanden⁷. Ondanks het bewijs dat water in combinatie met klimaat een onderwerp van belang is, is het vaak onderbelicht bij ondernemingen. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik alleen op geaggregeerd niveau en alleen voor eigen productielocaties. Daarnaast geven veel ondernemingen geen inzicht in de langetermijn kwetsbaarheden in de specifieke regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Omdat watergebruik en problematiek rondom water, in contrast met klimaat, per regio verschilt, kunnen ondernemingen die actief zijn in regio's waar waterschaarste speelt een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van deze problematiek. In dit engagementthema richten wij ons daarom op ondernemingen in de metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie die zeer afhankelijk zijn van grote hoeveelheden water en actief zijn in regio's waar waterschaarste heerst.

8.4.2.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.2.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Doelstelling	Indicatoren
Beleidsvorming en governance	- De onderneming formuleert een langetermijn waterbeleid; - De onderneming heeft doelstellingen per productielocatie en toeleveringsketen met betrekking tot watergebruik, afvalwater en het herstellen van stroomgebieden; - Water is een aantoonbaar besproken onderwerp in de bestuurscommissies; - De doelstellingen zijn vertaald naar het beloningsbeleid.
Monitoring	- De onderneming monitort de vooruitgang op haar doelstellingen; - De onderneming analyseert strategische/financiële risico's en kansen als gevolg van waterschaarste; - De onderneming is op de hoogte van de effecten die haar watergebruik heeft op lokale stroomgebieden en binnen haar toeleveringsketens; - De onderneming heeft zicht op de impact van klimaatverandering op de beschikbaarheid van water voor haar activiteiten en relevante stakeholders.
Implementatie	- De onderneming optimaliseert processen om waterverbruik te verminderen en de waterkwaliteit te verbeteren. Bijvoorbeeld door de inzet van de best beschikbare technologieën; - De onderneming past scenario-analyse toe bij huidige locaties en de selectie van nieuwe productielocaties; - De onderneming investeert in technische innovatie.
Transparantie	- De onderneming is transparant over haar waterrisico's en haar impact in de stroomgebieden en ecosystemen; - De onderneming is transparant over het inzetten van haar invloed met betrekking tot regelgeving op het gebied van water; - De onderneming is transparant over samenwerking met en het aangaan van de dialoog met relevante stakeholders.
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketen en andere belanghebbenden die mede gebruik maken van dezelfde waterbronnen als de onderneming.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn (3.9)
- SDG Doel 6. Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)
- SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG Doel 15. Leven op het land (15.1)

Voortgang en conclusie dialogen

Agnico Eagle

Sinds ons eerste contact met de onderneming heeft Agnico-Eagle een nieuw waterbeleid gepubliceerd en haar protocollen en standaarden verbeterd. De waterdoelstellingen zijn nu ook locatie-specifiek vanwege verschillende omstandigheden en uitdagingen. De onderneming verzamelt waterdata en gebruikt de 'Towards Sustainable Mining' protocollen.

⁶ https://wwf.panda.org/wwf_news/?352050/Worsening-drought-risk-impacts-55-million-people-every-year-says-WWF-report

⁷ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2018-the-geography-of-future-water-challenges-water-scarcity_3147.pdf

Hoewel ze ook onze feedback over de afwezigheid van een materialiteitsanalyse willen oppakken, zijn hiervoor nog geen concrete plannen. De mogelijkheid om water een prijs te geven wordt ook nog onderzocht, wat uitdagend is door grote contextuele verschillen tussen locaties. Het nieuwe 'Water Management Policy' benadrukt verantwoord waterbeheer door 'Best Applicable Practices', met aandacht voor volksgezondheid, veiligheid, milieu, inzet van middelen, verantwoordelijkheden, regelgeving, waterkwaliteit en -kwantiteit en voor de relaties met gemeenschappen. Wij ronden onze dialoog met Agnico-Eagle Mines over haar waterbeheer positief af.

Infineon Technologies

Infineon's 2024 duurzaamheidsrapport biedt waardevolle inzichten in hun waterbeheerstrategie, inspanningen en vooruitgang, met name de recyclingmaatregelen die hebben geleid tot een waterbesparing van meer dan 18 miljoen kubieke meter. Tijdens onze dialoog met de onderneming hebben wij aangestuurd op concreet beleid, waterdoelstellingen en verbetering van waterhergebruik, vooral in gebieden met waterschaarste. De dialoog met Infineon was open en constructief. Er werd belangrijke voortgang geboekt: in 2024 lanceerde Infineon een integrale milieustrategie inclusief concrete projecten en jaarlijkse doelen voor het verbeteren van waterhergebruik. Infineon overweegt nog steeds de ontwikkeling van nieuwe absolute doelen voor waterverbruik en -hergebruik, met een focus op waterhergebruik als eerste benadering. In dit kader zijn investeringen gepland in de productielocaties in Dresden (Duitsland) en Melaka (Maleisië) om de waterhergebruikcapaciteit aanzienlijk te vergroten. In het boekjaar 2022/23 heeft Infineon een kortetermijndoelstelling voor waterhergebruik vastgesteld en behaald, en voor 2023/24 hebben ze opnieuw een vergelijkbaar doel gesteld. In 2025 zijn er projecten en maatregelen gepland met een jaarlijks hergebruikpotentieel van 15 miljoen kubieke meter water.

Newmont

Sinds onze dialoog met Newmont van start ging zijn er verschillende zaken verbeterd. Zo werden er aan de hand van Newmont's 'Water Management'-standaard 'gap-analyses' voltooid voor overgenomen onderdelen van Newcrest. Vervolgens werden er op basis daarvan prioriteitsgebieden aangewezen. Daarnaast zijn de gemaakte risicobeoordelingen per stroomgebied herzien en waar nodig bijgewerkt door Newmont. Ook zijn de kaders voor waterbeheer herzien en bijgewerkt. Aan het einde van 2024 werd er door de onderneming nog gewerkt aan specifieke waterdoelstellingen en actieplannen voor de verschillende locaties voor 2025, met de nadruk op operationele- en stroomgebiedrisico's. Ook in 2025 zal een waterefficiëntie-doelstelling

van kracht zijn. Deze laatste wordt, mede op ons verzoek, tevens opgenomen in het interne kortetermijncompensatieplan.

Qorvo

De onderneming heeft ambitieuze waterbesparingsdoelstellingen gesteld en heeft de doelstelling voor het fiscale jaar 2024 inmiddels bereikt door projecten te realiseren die samen 1.000.000 gallons water besparen. Voor het fiscale jaar 2025 is het doel om zelfs meer dan 2.000.000 gallons te besparen. Qorvo treft zowel maatregelen voor de korte termijn, zoals het beperken van scrubberwater, als voor de langere termijn, waarbij de onderneming zich richt op efficiënt waterhergebruik aan het eind van de processen. Bovendien is er een milieudoelstelling die gekoppeld is aan de beloning van de 'Vice President Operations', wat aangeeft dat milieuprestaties, waaronder watergebruik, essentieel zijn voor de bedrijfsvoering. De onderneming werkt samen met leveranciers om ook de waterimpact in de keten te verminderen, waarbij jaarlijkse risicobeoordelingen en audits worden uitgevoerd om te waarborgen dat ketenpartners voldoen aan milieunormen. Daarnaast ligt de focus op continue verbetering, waarbij voortdurend kansen voor waterbesparing en efficiëntie worden gezocht. Tot slot wordt er gewerkt aan een betere rapportage en transparantie over waterintensiteit en milieu-impact, inclusief het delen van gegevens over de milieudoelstellingen van leveranciers. Met de introductie van een duurzaamheidsraad heeft Qorvo een stap gezet naar de structurele beheersing van aan water gerelateerde risico's. Het volgt hierbij de 'Responsible Business Alliance'. Met dit lidmaatschap verbond de onderneming zich aan het ontwikkelen en implementeren van een waterbeheerprogramma, waarin veel aandacht is voor onder andere het evalueren van gebruikte bronnen en spaarzaam watergebruik. Deelnemers moeten routinematig de prestaties van hun afvalwaterbehandelings- en opslagsystemen monitoren om optimale prestaties en naleving van de regelgeving te waarborgen. Hoewel wij nog onvoldoende beweging bij de onderneming zien in de richting van specifieke scenario-analyses die ook financiële risico's in acht nemen, maakte Qorvo dus wel belangrijke voortgang bij het opstellen van waterbeleid.

Vervolg

In H2 2024 een nieuw thema over de waterrisico's bij ondernemingen in de portefeuille. Hiervoor hebben we september in samenwerking met Deltares, WWF, SCOR en NN Group een rapport over waterrisico's bij beleggingen gepubliceerd¹. In dit rapport wordt uiteengezet hoe beleggers waterrisico's beter in kaart kunnen brengen en hoe dit vertaald kan worden naar engagementdoelstellingen. We gebruiken de resultaten uit dit onderzoek als een inhoudelijk fundament voor dit nieuwe engagementthema over water.

Bridging the gap

Voldoende en schoon water is cruciaal voor mensen, bedrijven en landen wereldwijd. En teveel water kan leiden tot overstromingen en waterschade. Toch hebben institutionele beleggers vaak onvoldoende inzicht in de waterrisico's in hun portefeuille. Daarom slaan, na een eerdere succesvolle samenwerking op dit thema, Achmea Investment Management, NN, SCOR, Deltares en WWF de handen ineen om beter inzicht te krijgen in waterrisico's.

Het samenwerkingsproject "Bridge" ontwikkelt een aanpak om waterrisico's in stroomgebieden van rivieren in kaart te brengen die van belang zijn voor beleggingsportefeuilles. Als pilot zijn het Tiete-stroomgebied, in de Braziliaanse regio Sao Paulo, en het Chennai-stroomgebied in India geselecteerd.

We kijken in deze stroomgebieden naar de impact van klimaatverandering, sociaal-economische veranderingen en hoe bedrijven waarin we beleggen in deze gebieden omgaan met waterrisico's. Zo krijgen we een goed beeld van welke risico's nog onvoldoende geadresseerd zijn. Dit zal worden vertaald naar portefeuille-management en engagement met deze bedrijven.

Het project maakt deel uit van het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) programma van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De resultaten zullen dan ook publiek beschikbaar zijn en een startpunt vormen voor verdere samenwerking van institutionele beleggers om waterrisico's beter te adresseren, en om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies te helpen tegengaan. Dit gebeurt onder andere via het 'Ceres Valuing Water Finance Initiative' waar Achmea IM deel van uit maakt.

8.4.2.2. Voortgang thema
Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.2.2.1 MIJLPALEN KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Agnico-Eagle Mines Limited	Canada	Metaal en Mijnbouw	5,20						
Halfgeleiders									
2 Infineon Technologies AG	Duitsland		5,40						
3 Newmont Corporation	Verenigde Staten	Metaal & Mijnbouw	5,20						
Halfgeleiders									
4 Qorvo, Inc.	Verenigde Staten		5,20						

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)
² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.2.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Agnico Eagle Mines	Beleid en governance: De onderneming formuleert een langetermijn waterbeleid.	Er werd een Water Management Policy ingevoerd. Hierin staan de belangrijkste aandachtspunten voor de onderneming op het gebied van water. Dit betekende niet alleen een inhoudelijke kwaliteitsverbetering, maar was ook een verbreding van de reikwijdte naar recent overgenomen onderdelen.
Infineon Technologies	Beleid en governance: De onderneming formuleert een langetermijn waterbeleid.	In 2024 lanceerde Infineon Technologies een integrale milieustrategie inclusief concrete projecten en jaarlijkse doelen voor het verbeteren van waterhergebruik.

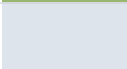
8.4.2.3. Eindbeoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.2.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.2.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	100%	ja

Evaluatie

- Ondernemingen voelen zich door de gevolgen van klimaatverandering steeds meer genoodzaakt om vooruit te denken over hun watergebruik en hun verantwoordelijkheid ten opzichte van stakeholders. Alle ondernemingen die wij spraken hebben watermanagement op de agenda staan, waarbij de mijnbouwbedrijven het meest volwassen watermanagement hebben en de halfgeleidersector openstaat voor verbeteringen.
- Sectorbrede protocollen zoals 'Towards Sustainable Mining' spelen een belangrijke rol. De meeste ondernemingen hebben stappen gezet om transparanter te zijn over hun watergebruik en waterbeheerpraktijken, zoals het publiceren van waterbeleid, het verzamelen en delen van waterdata, en het gebruik van rapportagetools.
- Waterbeheer wordt steeds meer geïntegreerd in bredere duurzaamheidsstrategieën, met specifieke waterdoelstellingen, roadmaps en klimaatmodellering om de impact van watergebruik te begrijpen en te verbeteren, waarbij de mijnbouwbedrijven positief opvallen.
- Er is een sterke focus op het verbeteren van waterrecycling en efficiëntie, met investeringen in technologieën en infrastructuur om waterbesparing te realiseren.
- Hoewel de meeste ondernemingen nog verder kunnen verbeteren op het gebied van eenduidige en meetbare doelen en de transparantie hierover, laten deze conclusies zien dat ondernemingen zich steeds meer bewust worden van het belang van verantwoord waterbeheer en stappen zetten om hun impact op het gebied van water te minimaliseren.

8.4.3. Thematisch: Reductie CO₂-uitstoot

In het Klimaatakkoord van Parijs spraken 196 landen af de opwarming van de aarde te zullen beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, met het streven om de opwarming beneden de 1,5 graad Celsius te houden. Het CO₂-budget dat de mensheid heeft om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen zal binnen 10 jaar gebruikt worden als de uitstoot niet teruggedrongen wordt. Daarom is het noodzakelijk om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur. Tijdens de dialoog Reductie CO₂-uitstoot gaan we met ondernemingen in gesprek over de gevolgen van een te hoge CO₂-uitstoot en de risico's die dat met zich meebrengt, maar ook over de kansen die de transitie naar duurzame energiebronnen biedt. Het gesprek richt zich op de strategie die ondernemingen kiezen en de mate waarin ze zijn voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Voor dit thema is met behulp van CO₂-EVIC cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals 'Transition Pathway Initiative' (TPI) het beleggingsuniversum getoetst. Aan de hand van de uitkomst zijn ondernemingen geselecteerd met relatief de hoogste emissies en weinig aandacht in hun beleid voor de transitie naar een klimaatvriendelijk bedrijfsmodel.

8.4.3.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.3.1.1 DOELSTELLINGEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Doelstelling	Toelichting	Indicatoren
Governance	Ondernemingen hebben het onderwerp Klimaat op gedegen wijze bij het bestuur belegd.	- De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscomité aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid - De onderneming neemt aan CO₂-reductie gerelateerde KPI's op in de beloning van bestuurders - De onderneming is transparant over haar betrokkenheid bij belangenorganisaties en zorgt ervoor dat de doelen in lijn zijn met haar eigen klimaatbeleid
Strategie	Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn en zal leiden tot een lagere CO ₂ /EVIC.	- De onderneming stelt 'science-based targets' en laat deze extern valideren - De onderneming committeert zich aan een net-zero ambitie
Risicomanagement	De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaat gerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken.	- De onderneming rapporteert over klimaatrisico's en -kansen in lijn met TCFD - De onderneming stelt een klimaatscenario-analyse op
Transparantie	De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	- De onderneming rapporteert scope 1 en 2 emissiedata en laat deze extern valideren - De onderneming rapporteert aan 'CDP climate change'

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2)

Voortgang thema

Hydro One

In de tweede helft van 2024 stuurden wij namens de CDP 'Non-Disclosure Campaign' een brief aan Hydro One waarin de deelnemers aan dit engagementinitiatief de onderneming oproepen om aan CDP te rapporteren.

Hydro One heeft hierop, net als op eerdere contactpogingen, niet gereageerd.

Nutrien

In het tweede gesprek met Nutrien uitte de onderneming haar zorgen over de methode die momenteel door het 'Science Based Targets Initiative' wordt ontwikkeld voor de chemische industrie. De nadruk op reductie van absolute emissies in plaats van emissieintensiteit lijkt de grootste zorg te zijn vanuit de sector. Wij hebben het belang van externe validatie van emissiereductiedoelstellingen voor beleggers benadrukt. Daarnaast kondigde Nutrien haar scope

3-inventaris aan. Hiermee voldoet de onderneming aan onze verwachtingen ten aanzien van transparantie over emissiedata. De vergroening van het energienet waar Nutrien van afhankelijk blijft achter en vormt een aanzienlijke uitdaging richting het emissiedoel voor 2030. Bovendien is de economische haalbaarheid van 'Carbon Capture and Storage' (CSS) verslechterd; momenteel zijn er slechts een handvol kleine projecten die financieel haalbaar zijn. Ook de oplossingen op het gebied van waterstof, zoals groene ammoniak, lijken momenteel economisch moeilijk haalbaar.

8.4.3.2. Voortgang thema Reductie CO₂-uitstoot

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.3.2.1 MIJLPALLEN REDUCTIE CO₂-UITSTOOT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Hydro One Ltd.	Canada	Elektriciteitsbedrijven	8,29						
2 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	4,95						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere Lage score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALLEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.3.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Nutrien	Transparantie: De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen maatregelen.	Nutrien heeft een scope 3 emissie-inventaris aangekondigd, waarmee het over al haar scope 3 emissies gaat rapporteren.

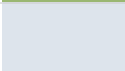
8.4.3.3. Tussentijdse evaluatie Reductie CO₂-uitstoot

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.3.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.3.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	50%	nee

8.4.4. Thematisch: Goede Voeding

Een goede gezondheid is niet vanzelfsprekend. Ondanks dat het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Eén van de thema's die cruciaal is voor gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven.

Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in ons engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

8.4.4.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.4.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Doelstelling	Toelichting
Governance	- De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidsimpact van hun productenportefeuille te vergroten. - De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld: - Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. - Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	- De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om: - Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; - Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; - Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	- De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via: - Het gezonder maken van bestaande producten; - Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; - Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; - Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; - Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	- De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. - De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	- De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. - De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagement traject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidssimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een gezondere samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren wanneer engagement niet goed loopt, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen;
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Goede Voeding kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij het engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder McDonald's en Sodexo.

Voortgang

Na het uitzenden van de startbrieven in de eerste helft van 2024, hebben we ons in de tweede helft van 2024 gericht op het voeren van de eerste gesprekken. Hieronder geven we een overzicht van de uitkomsten van deze eerste gesprekken.

Domino's Pizza

In ons eerste gesprek werden de conclusies van ons vooronderzoek bevestigd, namelijk dat de strategie van Domino's Pizza op het thema goede voeding op dit moment minimaal is. We hebben daarom beargumenteerd waarom dit onderwerp steeds hoger op de agenda komt binnen de sector en suggesties gedaan hoe de onderneming een strategie kan ontwikkelen op dit thema. Het is nog onduidelijk welke stappen Domino's gaat zetten op dit thema. In samenwerking met HEAL zullen we de voortgang monitoren en onderzoeken welke extra stappen voor de hand liggen.

The Coca-Cola Company

The Coca-Cola Company is een onderneming die ook in het vorige engagement thema "Access to Nutrition" was opgenomen. Door de grote impact die de onderneming heeft op voedingspatronen wereldwijd en de onderneming in het voorgaande thema weinig verbetering heeft laten zien, staat deze onderneming op de escalatielijst. We hebben daarom met een investeerder in de VS een resolutie ingediend rondom het gebruik van zoetstoffen en de gerelateerde gezondheidseffecten daarvan. De onderneming kijkt immers in haar strategie puur en alleen naar de reductie van suiker, en niet naar de gezondheidseffecten van andere stoffen. Dit terwijl de onderneming een zeer brede productenportefeuille heeft, van zuiveldranken, sportdranken tot alcoholische dranken. Een resolutie is een goed middel om onze zorgen als investeerder zichtbaar te maken.

AB Inbev

AB Inbev is bekend als één van de grootste bierproducenten wereldwijd. Ons eerste gesprek was

open en constructief. AB InBev zet in op het vergroten van haar alcoholvrije productenportefeuille. Wij zijn in het gesprek ingegaan over hoe de onderneming hierover kan rapporteren en hoe ze doelen op dit thema kunnen stellen. Zo zijn er sectorgenoten die een omzetdoelstelling op alcoholvrije producten zetten of de ambitie hebben om een consument ook altijd een alcoholvrije optie te kunnen aanbieden. Voor de onderneming bleek dit nog een blinde vlek. AB InBev stond open om gezamenlijk te kijken welke stappen de onderneming kan zetten.

Kellanova

In 2023 is de onderneming Kellogg's, bekend van de cornflakes, gesplitst in twee ondernemingen. WK Kellogg bedient de Noord-Amerikaanse markt en Kellanova is het deel van de onderneming dat met name de markten buiten Noord-Amerika bedient. We hebben het afgelopen halfjaar twee gesprekken met Kellanova gevoerd. Het eerste gesprek was in samenwerking met de LIPH-coalitie, en het tweede gesprek was naar aanleiding van onze startbrief. In beide gesprekken hebben we Kellanova gevraagd beter te gaan rapporteren en te sturen op de gezondheid van haar productenportefeuille. We hebben in deze gesprekken uitgelegd waarom dit voor investeerders van belang is, en dat dit mogelijk voorsorteert op de EU Corporate Sustainability Directive (CSRD). Kellanova stond hier open voor. Echter in 2024 werd ook het nieuws bekend gemaakt dat de onderneming overgenomen zal worden door Mars. Dit maakt het onzeker of deze wijzigingen zullen worden doorgevoerd. We zullen de voortgang blijven volgen, en mogelijk Kellanova vervangen door een ander beursgenoteerde onderneming in ons engagementprogramma als de overname wordt afgerond.

Vervolg

In 2025 zullen we de balans opmaken van de eerste ronde gesprekken. Hiervoor zullen we ook de uitkomsten van de nieuwe Global Access to Nutrition Index gebruiken, die in november 2024 is gepubliceerd. Op basis van deze inzichten zullen we de tweede ronde gesprekken inplannen.

8.4.4.2. Voortgang thema
Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.4.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Anheuser-Busch InBev	België	Dranken	AA*						
2 Domino's Pizza, Inc.	Verenigde Staten	Hotels, restuarants en vrije tijd	BBB*						
3 Kellanova	Verenigde Staten	Voedselproducten	3,8/10						
4 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restuarants en vrije tijd	A*						
5 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	A						
6 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restuarants en vrije tijd	A*						
7 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	3,3/10						

¹ Relatieve score in 'Access to Nutrition Global Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Nutrition Global Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)
² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

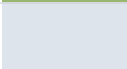
8.4.4.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordtaan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	38%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

8.4.5. Thematisch: Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van grote hoeveelheden plastics ook tot grote milieuvervuiling en zoals uit steeds meer onderzoek blijkt, ook tot gezondheidsrisico's. Vervuiling van land en water, onder andere door plastic, is inmiddels één van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Enerzijds wordt verwacht dat de plasticproductie nog enorm zal groeien. Anderzijds groeit ook het inzicht dat deze groei zeer onwenselijk is vanwege de genoemde risico's voor milieu en gezondheid. Daarom zijn de ontwikkelingen in de plastic waardeketen ook van belang voor beleggers die in veel ondernemingen in deze keten beleggen. Achmea IM zet engagement over gebruik van plastic daarom voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

8.4.5.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.5.1.1 DOELSTELLINGEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

Doelstelling	Indicatoren
Governance	- Het bestuur van de onderneming erkent de ESG-risico's van plastic als materieel, steunt overheden in de aanpak van deze risico's; - De onderneming weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen;
Beleid	- ESG-risico's van plastic worden als materieel erkend, analyse van technische mogelijkheden. - Marktonwikkelingen en regelgeving dienen als input voor de strategie;
Implementatie & monitoring	- De onderneming stelt ambitieuze doelen¹, bijvoorbeeld voor: - reductie van gebruik van plastic verpakkingen (in absoluut volume); - reductie van het % gebruikt plastic uit fossiele grondstoffen; - reductie van plastic afval²; - De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert over de voortgang op bovengenoemde doelen en kpi's en over: - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastic op de gezondheid en op het milieu; - het beleid en maatregelen om de negatieve gevolgen van gebruik van plastic te verminderen; - hoe regelgeving en marktontwikkelingen met name gericht op de plastic transitie, invloed kunnen hebben op de resultaten van de onderneming;

¹ De onderneming steunt publiekelijk regelgeving die tot doel heeft om gebruik van plastic verpakking terug te dringen en de 'business case' voor circulaire economie te versterken.

² Deze doelen zijn bij voorkeur in lijn met het klimaatbeleid (het streven naar 'net-zero' uiterlijk in 2050, op basis van 'science-based targets' voor scope 1-3) en beleid om de impact op verlies van biodiversiteit te stoppen.

³ Met het reduceren van plastic afval wordt hier niet alleen het afval van de onderneming bedoeld, maar ook het plastic afval veroorzaakt door consumenten als gevolg van het gebruik van de producten / verpakkingen geproduceerd door de onderneming en de industrie.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij verschillende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2-6)

Samenwerking

In juli presenteerde Planet Tracker⁸ een investor statement met een oproep aan de petrochemische industrie (producenten van plastics). Het statement vraagt ondernemingen in deze industrie om de transitie naar een meer circulaire productie van plastics te versnellen en zich constructief op te stellen ten aanzien van het VN plastic verdrag. In aanloop naar de onderhandelingen over het VN plastic verdrag in november liep het aantal ondertekenaars op tot 80, waaronder Achmea IM, met een gezamenlijk belegd vermogen van 7 biljoen euro. Ook zetten we

⁸ Petchem Investor Statement, Planet Tracker: www.planet-tracker.org www.planet-tracker.org/petchem-investors/

de samenwerking met de VBDO voort. We voerden opnieuw samen een gesprek met Ahold Delhaize. Ook in 2025 zullen we de samenwerking met de VBDO, Planet Tracker, UNEP-FI en de Business Coalition for a Global Plastic Treaty blijven voortzetten om het tot stand komen van een ambitieus VN verdrag tegen plastic vervuiling te steunen. Tijdens de onderhandelingen in Zuid-Korea, eind 2024, lukte het partijen nog niet om overeenstemming te bereiken over een definitieve verdragstekst. In 2025 worden de onderhandelingen voortgezet.

Voortgang thema

In de 2^e helft van 2024 hebben we nog enkele gesprekken gevoerd. Hieronder een kort verslag van deze gesprekken.

Ahold Delhaize

In oktober spraken we weer met Ahold Delhaize, samen met een groep beleggers en de VBDO. Het was een open en constructief gesprek waarin de onderneming een kort overzicht gaf van de voortgang ten aanzien van gestelde doelen en ook open was over de uitdagingen. Voor de onderneming is het reduceren van CO₂ emissies een prioriteit. Het gebruik van meer gerecycled plastic draagt daaraan bij. Ook werkt de onderneming hard om te voldoen aan de eisen van de nieuwe Europese verpakkingsrichtlijn en de richtlijn voor duurzaamheidsrapportage (CSRD). Verder wordt er ook gedacht over nieuwe doelen richting 2030. Die worden verwacht in het jaarverslag over 2025. In een volgend gesprek willen we nader ingaan op het ambitieniveau van nieuwe doelen.

Vervolg

Eind juni 2025 eindigt dit engagement thema. We willen daarom nog een laatste gesprek voeren met alle ondernemingen. We willen de gesprekken plannen na het verschijnen van de nieuwe duurzaamheidsverslagen, zodat we de laatste ontwikkelingen in het gesprek kunnen betrekken.

8.4.5.2. Voortgang thema

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.5.2.1 MIJLPALLEN AFBOW PLASTIC IN VERPAKKING VAN CONSUMENTENGOEDEREN

	Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1	Carrefour SA	Frankrijk	Supermarktketens	2,5						
2	Henkel AG & Co. KGaA	Duitsland	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
3	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Portugal	Supermarktketens	2,5						
4	Kimberly-Clark Corp	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
5	L'Oreal SA	Frankrijk	Persoonlijke producten	5,5						
6	Procter & Gamble Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke en persoonlijke producten	4,7						
7	Repsol SA	Spanje	Olie en gas	2,15						
8	Royal Ahold Delhaize N.V.	Nederland	Supermarktketens	2,5						

¹ Reductiedoel 'nieuw plastic': Dit doel betreft het terugdringen van gebruik van nieuwe plastic grondstof uit fossiele brandstoffen, ook wel 'virgin plastic' genoemd.

LEGENDA MIJLPALLEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging van het bedrijf	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

8.4.5.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?

1. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
2. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	62%	ja

8.4.6. Thematisch: Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagement programma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies van natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te reduceren en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

8.4.6.1. Introductie thema

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in zes onderdelen uitgewerkt, zoals beschreven in de tabel doelstellingen biodiversiteit hieronder. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagement programma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen

worden de ondernemingen aangespoord om een systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit⁹.

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 8.4.6.1.1 DOELSTELLINGEN BIODIVERSITEIT

Doelstelling ¹	Indicatoren
Governance	• Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	• De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	• De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. • De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	• De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. • De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	• De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken. • De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.

⁹ Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

- De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagement programma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit¹⁰. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten¹¹. Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: **Corteva, FMC Corp. en Nutrien**. Vanaf de 2e helft van 2024 nemen we ook deel aan de dialogen met **Conagra Brands, Target Corp. en PepsiCo**.

Samenwerking

In het najaar van 2024 namen we weer deel aan een aantal gesprekken met ondernemingen uit het Nature Action 100 programma. De organisatie van Nature Action 100 publiceerde in november de resultaten van het eerste benchmark onderzoek. In dit onderzoek zijn alle doelondernemingen onderzocht en gescoord op de mate waarin ze voldoen aan de investor expectations van het programma. De resultaten van deze benchmark waren een belangrijk onderwerp van de gesprekken. Omdat meerdere ondernemingen in dit engagement thema pesticiden en kunstmest produceren of gebruiken, zoeken we ook naar afstemming met de Nature Action engagement groepen voor andere pesticideproducenten en expert organisaties op dit onderwerp. We willen daarmee bijdragen aan een breder gedragen visie op de duurzaamheidstransitie voor deze sector, in lijn met de doelen van het Global Biodiversity Framework van de Verenigde Naties.

¹⁰ www.natureaction100.org/companies

¹¹ Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagement programma.

Voortgang thema

In de 2^e helft van 2024 hebben we gesproken met de meeste van de ondernemingen in het engagement thema. Hieronder volgt een kort verslag van deze gesprekken.

Conagra

In november spraken we voor het eerst met Conagra. Het gesprek was een constructieve start van de dialoog over impact op en afhankelijkheid van biodiversiteit. Ook voor Conagra was de lage score op de Nature Action benchmark geen prettige boodschap. De onderneming heeft nog geen duidelijk statement over de eigen ambities op gebied van behoud en bescherming van biodiversiteit. Ook heeft Conagra zich nog niet gecommitteerd aan bijvoorbeeld het volgen van de TNFD aanpak. Wel gaf de onderneming aan de komende tijd de prioriteiten op het gebied van duurzaamheid te herzien. Dat is voor de Nature Action investor groep een mooie kans om onze verwachtingen op de agenda te zetten. Nu het eerste gesprek heeft plaatsgevonden noteren we de behaalde mijlpaal 'informatie delen'.

Corteva

In September hadden we met de Nature Action groep een 2^e gesprek met Corteva. We spraken over de Nature Action benchmark, en over laatste ontwikkelingen in het werk van de onderneming. In de benchmark scoort Corteva nog zeer laag. Dat was voor de onderneming geen prettig signaal. Schrale troost is dat nog heel veel ondernemingen laag scoren. We konden de onderneming wel uitleggen, dat ze al beter zullen scoren, als ze het werk dat ze al wel doen op gebied van biodiversiteit beter presenteren en duidelijker in de context van de verwachtingen plaatsen. Corteva gaf aan dat ze momenteel hard werken om te voldoen aan de rapportage eisen van de Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage (CSRD), waaronder ook een dubbele materialiteitsanalyse. Na de voorbereidingen voor CSRD, wil de onderneming verder aan de slag met de biodiversiteitsimpact analyse, volgens de richtlijnen van de Taskforce Nature related Financial Disclosures (TNFD). We noteren dit als een mijlpaal 'toezegging'.

FMC Corp.

In juli en in november spraken we met FMC. In juli spraken we over diverse ontwikkelingen, zoals het werk aan een systematische biodiversiteitsanalyse volgens de richtlijnen van de TNFD. We benadrukten het belang om daarin de impact in de gehele keten te betrekken en zo snel mogelijk ook over bevindingen te rapporteren. De onderneming zei toe daar ook mee aan de slag te gaan. In november bespraken we de uitkomsten van de Nature Action benchmark. Ook FMC scoort nog heel laag. Hoewel de onderneming al met TNFD aan de slag is, wordt daarover publiek nog nauwelijks gerapporteerd, waardoor ambities, eventuele doelen en enig resultaat niet door de benchmark zijn gerapporteerd. Dit is voor FMC een duidelijk signaal dat er veel te verbeteren is aan de duurzaamheidsrapportage. Omdat FMC aangeeft serieus te werken aan een impact analyse volgens de aanpak van de TNFD, noteren we de mijlpaal 'toezegging'.

Nutrien

Het 2^e gesprek met Nutrien en de Nature Action 100 investor groep vond begin december plaats. Ook Nutrien heeft nog een heel geringe score in de Nature Action 100 benchmark. De onderneming werkt aan een biodiversiteitsimpact analyse volgens de TNFD aanpak en is bereid daarbij ook de impact van het gebruik van de producten, de zogenaamde 'scope-3' in mee te nemen. Binnen de organisatie neemt de aandacht voor duurzaamheidsvraagstukken ook toe. De onderneming ziet ook steeds meer de relevantie om klimaat, natuur en water risico's als geheel te benaderen, zowel in impactanalyse als in oplossingen. In maart publiceert Nutrien het volgende duurzaamheidsverslag en de onderneming is ook bereid om enkele leden van de Nature Action groep uit te nodigen voor een expertsessie voor beleggers later dit voorjaar.

PepsiCo

In September sloot Achmea IM zich aan bij de Nature Action 100 groep voor PepsiCo. De groep had nog niet eerder met de onderneming gesproken. We boden aan voorlopig de lead te nemen in deze dialoog en organiseerden een 1^e gesprek met PepsiCo, dat half december plaatsvond. De onderneming behoort tot de beter scorende namen in de Nature Action benchmark. Op meerdere onderdelen heeft de onderneming al beleid of activiteiten die tenminste deels aan de verwachtingen voldoen. Het gesprek was vooral een introductie van het Nature Action 100 programma en een toelichting op de benchmark. In reactie op onze vraag over prioriteiten gaf PepsiCo aan dat nu de focus ligt op het voldoen aan de eisen van de Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage (CSRD). PepsiCo wilde zich nog niet committeren aan het volgen van de TNFD-aanpak. Wel maakt de onderneming al een 'dubbele materialiteitsanalyse' in het kader van de CSRD-eisen. In een volgend gesprek

willen we verder in gaan op de biodiversiteitsimpact analyse voor PepsiCo en te stellen prioriteiten.

Target Corp.

In September sloot Achmea IM zich aan bij de Nature Action 100 groep voor Target Corp. De investor groep had nog niet eerder met de onderneming gesproken. Het 1^e gesprek met Target vond plaats in december. Ook Target was geïnteresseerd in de toelichting op de Nature Action benchmark. De onderneming had alleen op het onderwerp governance een geringe positieve score. De onderneming hoort graag meer over de verwachtingen vanuit het Nature Action programma en goede voorbeelden die het kan toepassen. In een volgend gesprek zullen we daar nader op ingaan en bespreken of de onderneming bereid is een systematische impact analyse, zoals bijvoorbeeld volgens de TNFD-aanpak, uit te voeren.

Vervolg

In de 1^e helft van het jaar willen we nogmaals met de ondernemingen spreken. We willen daarbij zoveel mogelijk rekening houden met de beschikbaarheid van het in 2025 te publiceren duurzaamheidsverslag van elke onderneming, om de laatste ontwikkelingen mee te kunnen nemen in de dialoog.

8.4.6.2. Voortgang thema

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.6.2.1 MIJLPALEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten	Voedselproducten	AA						
2 Corteva agriscience	Verenigde Staten	Chemicaliën	BBB						
3 FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A						
4 Nutrien	Canada	Chemicaliën	AA						
5 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	A						
6 Target Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	AA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.6.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Corteva	Analyse De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen	De onderneming geeft aan te gaan werken aan biodiversiteitsimpact analyse volgens de richtlijnen van de TNFD
FMC	Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen	FMC zegde toe ook de 'downstream' impact van de producten op verlies van biodiversiteit in de impact analyse te betrekken.

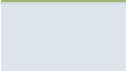
8.4.6.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	50%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	33%	nee

8.4.7. Thematisch: Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is niet vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen¹². Binnen het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

8.4.7.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.7.1.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Doelstelling	Toelichting
Governance & beleid	- De onderneming geeft de thematiek rondom Access to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie; - De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare: - Naar heldere doelstellingen; - Naar de diverse markten waar de onderneming actief is. - De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en stakeholders op het thema Access to Healthcare. - De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn. - De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die Achmea IM i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹. - De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	- De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten. - De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden. - De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes. - De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen. - De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sector-organisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt. - De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op het thema.
Transparantie	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de ‘Sustainable Development Goals’ (SDG’s). Met name op:

- SDG 3: ‘Goede Gezondheid & Welzijn’ (3.8, 3.b)

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

¹² <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze Index onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid¹³. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Voortgang thema

In de tweede helft van 2024 hebben we gesproken met de volgende ondernemingen:

Takeda

In december hadden we ons 2e gesprek met Takeda. Dit was zeer kort na de publicatie van de nieuwe duurzaamheidsrapportage van de onderneming en de publicatie van de nieuwe Access to Medicine Index. We hebben daarom gesproken over de voortgang en de aanbevelingen die de Access to Medicine Index aan Takeda doet. Zo identificeert de Access to Medicine Index positieve voortgang van Takeda wat betreft haar inspanningen om haar medicijn tegen knokkelkoorts breder beschikbaar te maken. Echter, de Index adviseert Takeda ook om meer stappen te zetten om haar (aankomende) medicijnen in meer ontwikkelingslanden beschikbaar te maken. Ook kan de onderneming meer doen om haar behandelingen tegen kanker breder beschikbaar te maken. Takeda stond open voor deze feedback maar heeft nog niet direct een toezegging gedaan. Daarnaast hebben we gesproken over de stappen die Takeda zet om de EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) te implementeren en over hoe de onderneming toegang tot medicijnen beter in het beloningsbeleid kan integreren.

Sanofi

In november waren we uitgenodigd op het hoofdkantoor van Sanofi in Parijs om voor een brede groep aan farmaceutische ondernemingen een presentatie te geven over onze visie op hoe ondernemingen bij kunnen dragen aan een betere toegang tot gezondheidszorg wereldwijd. We zijn in onze presentatie ingegaan op hoe de farmaceutische sector dit onderwerp een betere plek kan geven in haar strategie. Daarbij hebben we gepleit om zowel het prijsbeleid als de omgang met patenten meer aandacht te geven. Ook hebben we uiteengezet waarom we

verwachten dat farmaceuten voor ontwikkelingslanden en voor meer ontwikkelde landen een op maat gemaakt beleid maken. Ook zien we vanuit onze engagement dat de CSRD een goede aanleiding is voor ondernemingen om hun strategie op het thema toegang tot gezondheidszorg aan te scherpen.

AstraZeneca

In oktober 2024 kwam een vertegenwoordiging van AstraZeneca op bezoek in Nederland. We hebben in dit gesprek gesproken over de aankomende CSRD regelgeving. AstraZeneca liet weten op schema te liggen met de implementatie en tevens te werken aan nieuwe duurzaamheidsdoelen die binnenkort gepubliceerd zullen worden. Hierbij zijn we ingegaan op hoe het thema toegang tot gezondheidszorg een betere plek in het beloningsbeleid kan krijgen. AstraZeneca deed de toezegging om het thema toegang tot gezondheidszorg in 2025 een betere plek in het beloningsbeleid te gaan geven.

Amgen

Amgen is een onderneming die in vergelijking met andere farmaceutische ondernemingen nog verschillende stappen te zetten heeft. Ons 2^e gesprek vond plaats in november. Hierin hebben we de onderneming aangespoord om haar doelstellingen aan te scherpen en ook in haar beloningsbeleid een plek te geven. Op verzoek van Amgen hebben we hen na ons gesprek verschillende goede voorbeelden van branchegenoten op dit onderwerp gestuurd. Ook zien we dat de onderneming nu wat betreft toegang tot zorg vooral rapporteert over haar activiteiten in de Verenigde Staten, en nog niet voor de andere markten waar de onderneming actief is. We hebben Amgen aangeraden om ook over deze markten meer te rapporteren in de toekomst. Positief is dat de onderneming wel stappen zet om ook volgens de CSRD te gaan rapporteren.

Vervolg

Op basis van de nieuwe Access to Medicine Index, die in november 2024 is gepubliceerd, zullen we met de andere ondernemingen nieuwe gesprekken plannen in de 1e helft van 2025. Daarnaast zullen we onderzoeken of we aankomend voorjaar vragen kunnen indienen bij de aandeelhoudersvergaderingen bij de ondernemingen die in de VS gevestigd zijn.

¹³ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

8.4.7.2. Voortgang thema
Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.7.2.1 MIJLPALEN ACCESS TO HEALTHCARE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Abbott Laboratories	Verenigde Staten	Zorgproducten en -apparaten	BB*						
2 Amgen Inc.	Verenigde Staten	Biotechnologie	A*						
3 AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk	Geneesmiddelen	5/20						
4 Danaher Corporation	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	A*						
5 Eli Lilly and Company	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	19/20						
6 Sanofi	Frankrijk	Geneesmiddelen	3/20						
7 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Japan	Geneesmiddelen	9/20						
8 Thermo Fisher Scientific Inc.	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	BB*						

¹ Relatieve plek in 'Access to Medicine Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Medicine Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.7.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
AstraZeneca	De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van "Access to Healthcare" een plek in het variabele beloningsbeleid.	AstraZeneca heeft toegezegd haar doelstellingen rondom toegang tot medicijnen in 2025 in haar beloningsbeleid te integreren.

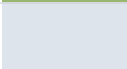
8.4.7.3. Tussentijdse beoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	88%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	25%	nee

8.4.8. Thematisch: Arbeidsomstandigheden

Eerlijke en veilige arbeidsomstandigheden behoren tot de fundamentele rechten van werknemers. Het gaat bijvoorbeeld om het verbod op dwangarbeid en kinderarbeid, het recht op vrijheid van vereniging en collectief onderhandelen. Ook gelijk loon voor gelijk werk en de afschaffing van discriminatie op het werk behoren tot deze fundamentele rechten. Deze rechten zijn in 1998 vastgelegd in de 'verklaring over fundamentele principes en rechten op het werk' van de internationale arbeidsorganisatie (ILO). Deze verklaring maakt duidelijk dat deze rechten universeel zijn. Ze zijn van toepassing op alle mensen in alle landen wereldwijd. Toch werken er wereldwijd nog ruim 180 miljoen mensen in vormen van gedwongen – of kinderarbeid. En in veel productieketens is geen sprake van eerlijke beloning. Veel slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage lonen komen uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu wet- en regelgeving over maatschappelijke verantwoordelijkheid en 'due-diligence' toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten een maatschappelijk en financieel materieel risico. In dit engagementthema gaan we daarom in gesprek met ondernemingen in de voedingsmiddelenketen met het doel het naleven van mensenrechten en arbeidsrechten in de productieketen te versterken.

8.4.8.1. Introductie thema

Doel van het thema

Van ondernemingen in dit engagement programma verwachten we een gedegen mensenrechtenbeleid, inclusief arbeidsrechten. Daarnaast verwachten we ook adequate maatregelen om de risico's op gebied van mensenrechten en arbeidsrechten te identificeren en daadwerkelijke schendingen te voorkomen en zo nodig

op te lossen. Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA) en 'Know the Chain'. Het beleid en de voortgang ten aanzien van leefbaar loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het 'Platform Living Wage Financials' (PLWF).

TABEL 8.4.8.1.1 DOELSTELLINGEN ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp arbeidsrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd;
Beleid	De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'¹ en: • heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor 'herstel en verhaal' is vereist; • zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
Transparantie	De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

¹ Inclusief een procedure voor 'herstel en verhaal', respect voor de 'UN Global Compact Women's Empowerment Principles' en (indien relevant) het recht op 'free, prior informed consent' (FPIC).

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 1: Geen armoede (1.1)
- SDG 5: Gendergelijkheid (5.1)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)

Samenwerking

In de 2^e helft van 2024 werkten we met de leden van het Platform Living Wage Financials (PLWF) aan de afronding van de jaarlijkse leefbaar loon analyses en de voorbereiding van de jaarlijkse rapportage. De jaarbijeenkomst zal dit keer begin 2025 zal plaatsvinden. In de analyses van 2024 zagen we geen grote stijgingen in de scores. We zien dat de echte implementatie en het realiseren van betere inkomens voor bijvoorbeeld cacaoboeren lastig is. Daarom gaat de voortgang in deze fase langzamer.

We kijken kritischer naar het werkelijke resultaat van beleid en programma's en of de onderneming met data kan aantonen dat lonen of inkomens van boeren echt zijn verbeterd. Als positieve ontwikkeling, zien we steeds meer samenwerking binnen ketens, zoals voor cacao, koffie, palmolie en rietsuiker. Zo namen we namens het PLWF in december deel aan een overleg met vakbond CNV Internationaal, het Initiatief voor Duurzame Handel (IDH) en een aantal ondernemingen waaronder Hershey en Lindt & Spruengli, uit ons engagement programma. Doel van de bijeenkomst was om de betrokken ondernemingen aan te zetten om ook in de rietsuikerketen te werken aan een leefbaar loon of inkomen van de arbeiders en boeren. Het PLWF wordt steeds breder door stakeholders en experts gevonden en erkend als aanjager van het werken aan betere lonen en inkomens in relevante ketens, zoals cacao, koffie, suiker, kleding en palmolie.

Hoewel we het engagement over arbeidsomstandigheden in de landbouwketen eind 2025 afsluiten, blijven we betrokken bij het PLWF. We bekijken welke van de andere platformleden de door ons geleide dialogen kunnen voortzetten en ook hoe we een relevante rol kunnen blijven spelen in het platform.

Conclusie

Eind 2024 hebben we het engagementthema over arbeidsomstandigheden afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals een aantal van de ondernemingen. Met de andere hadden we een afrondend schriftelijk contact.

Hieronder beschrijven we de laatste voortgang per onderneming en daarna geven we een korte evaluatie van de resultaten van dit engagement thema. Ook is het profiel van elke onderneming bijgewerkt met een eindconclusie. De profielen worden in een separate bijlage aangeboden.

Carlsberg

In oktober vroegen we Carlsberg per email te reageren op het jaarlijkse leefbaar loon voortgangsonderzoek. Carlsberg antwoordde geen tijd te hebben voor een inhoudelijke reactie. De onderneming gaf aan dat alle nieuwe ontwikkelingen op gebied van arbeidsomstandigheden, inclusief leefbaar loon verwerkt worden in het jaarverslag dat in februari 2025 gepubliceerd wordt. Dit verslag zal voldoen aan de eisen van de Europese wetgeving voor duurzaamheidsrapportage (CSRD), inclusief over hoe de onderneming zich inzet voor adequate beloning van werknemers, ook in de keten.

Hoewel het resultaat op gebied van leefbaar loon en leefbaar inkomen nog niet beoordeeld kan worden heeft Carlsberg wel duidelijk vooruitgang laten zien ten aanzien van de engagement doelen die we in de afgelopen jaren aan de orde stelden. In de

engagement periode heeft de onderneming het beleid ten aanzien van human rights due-diligence inclusief arbeidsomstandigheden aanzienlijk verbeterd. Dit toonde de onderneming in het eerste mensenrechten rapport, dat begin 2024 is gepubliceerd. In dat rapport gaf Carlsberg aan nog meer mensenrechtenrisico-analyses te gaan uitvoeren in specifieke risico-markten, en op basis daarvan ook hun gedragscode voor leveranciers te zullen actualiseren. We gaan ervan uit dat Carlsberg daarover in het volgende jaarverslag, in 2025 zal rapporteren. Al met al sluiten we de dialoog succesvol af.

George Weston (Loblaw)

In november hadden we een laatste contact via email met de onderneming. De onderneming bevestigde dat er de afgelopen maanden hard gewerkt is om uitvoering te geven aan de mensenrechten due-diligence onderzoeken die in het vorige gesprek waren aangekondigd. Er is een concreet onderzoek uitgevoerd naar arbeidsomstandigheden in broccoli en bloemkoolproductie in de VS en Mexico. Deze ketens waren eerder gesignaleerd als mogelijke risico-ketens. Daarnaast is ook een breder onderzoek gedaan om mogelijke risico's in andere grondstoffenketens, waaronder katoen (textiel en kleding), bananen, cacao, koffie, suiker en palmolie in kaart te brengen. Deze ketens zijn gekozen op basis van een risicoanalyse gericht op verschillende milieu- en sociale risicofactoren, waaronder de levensomstandigheden van arbeiders in deze ketens. We zien dit als een goede stap vooruit in reactie op onze gesprekken over leefbaar loon en inkomen in relevante ketens. De onderneming zal over genoemde onderzoeken rapporteren in 2025. Omdat we de concrete resultaten van deze onderzoeken nog niet kunnen zien noteren we nog geen mijlpaal voor bereikte beleidswijziging. Wel zien we de genoemde onderzoeken als goede stappen wat betreft de engagement doelen. We beschouwen daarom ook deze dialoog als succesvol afgerond.

Hershey

In december hadden we een laatste gesprek met Hershey. In dit gesprek gaf Hershey aan het 'income accelerator' programma te willen uitbreiden. Met dit programma biedt Hershey cacaoboeren extra inkomen, naast de reguliere cacaoprijs. Ook wil de onderneming meer werk maken van het verbeteren van de lonen in de suikerrietketen, liefst in samenwerking met andere ondernemingen. Uit het jaarlijkse voortgangsonderzoek naar inzet op gebied van leefbaar loon, bleek Hershey wederom één van de voorlopers in de sector. Hershey rapporteert over betaling van leefbaar loon aan eigen personeel en zet zich stevig in voor het verbeteren van lonen in de cacaoketen. Verder heeft Hershey een solide beleid op gebied van human rights due diligence en zet de onderneming zich in voor verbetering van arbeidsomstandigheden, ook in productieketens, waaronder de strijd tegen kinderarbeid en verbetering

van lonen en inkomen. We sluiten de dialoog daarmee succesvol af.

Lindt & Spruengli

Het laatste gesprek met Lindt & Spruengli vond plaats in november. In het gesprek werd duidelijk dat Lindt de ingezette koers ten aanzien van het versterken van het beleid voor mensenrechten en arbeidsomstandigheden serieus voortzet. Lindt heeft een degelijke mensenrechten due-diligence aanpak opgezet en signaleert dat vooral de cacao keten een risicoketen is voor kinderarbeid en extreem lage lonen. Maar ook naar risico's in andere ketens, zoals rietsuiker, wordt gekeken. De onderneming zet zich dan ook nadrukkelijk in om deze risico's te reduceren. Dat doet Lindt ook steeds meer in samenwerking met andere partijen in de keten, bijvoorbeeld via het Zwitserse en Duitse 'Initiative for Sustainable Cocoa', dat werkt aan verbetering van lonen en inkomens van cacaoboeren en de aanpak van kinderarbeid. Lindt kondigde aan in 2025 een nieuw pilot programma starten om de inkomens van cacaoboeren in Ghana te verbeteren. Ook de rapportage over beleid en implementatie is flink verbeterd. Voor 2025 verwachten we daarin nog een volgende slag, mede gedreven door de eisen van Duitse en Europese wetgeving over duurzaamheidsrapportage. Op basis van bovengenoemd resultaat sluiten we de engagement succesvol af.

Mondelez

We spraken Mondelez voor het laats in december en ontvingen daarna nog een schriftelijke reactie op laatste vragen. Uit het jaarlijkse leefbaar loon onderzoek bleek ook dit jaar dat de onderneming zich blijft inzetten voor betere lonen in de cacaoketen. Zo heeft de onderneming als doel gesteld dat in 2030 alle strategische toeleveranciers zelf ook een plan hebben om een leefbaar loon te bevorderen. Mondelez werkt daarvoor nauw samen met expert organisaties en sectorgenoten, bijvoorbeeld via het Dutch Initiative on Sustainable Cocoa (DISCO). Ook werkt de onderneming serieus aan het toegankelijk zijn voor klachten van stakeholders in de gehele keten, met nadruk op de cacao- en palmolie productie. Wat betreft de rapportage over mensenrechten en arbeidsomstandigheden verwachten we verdere verbeteringen vanwege de eisen van de Europese duurzaamheidsrapportage richtlijn (CSRD). Al met al sluiten we de engagement succesvol af

J.M. Smucker

Met Smucker hadden we een laatste gesprek in december. In het gesprek gaf de onderneming een overzicht van de laatste ontwikkelingen op gebied van mensenrechten - en arbeidsrechten risicoanalyse in relevante productieketens, zoals koffie, palmolie maar ook bijvoorbeeld visserij. De onderneming heeft een mensenrechten risicoanalyse uitgevoerd

waarin verschillende ketens van grondstoffen werden geanalyseerd. Daaruit kwamen risico's naar voren zoals kinderarbeid en gedwongen arbeid. Voor de verbetering van arbeidsomstandigheden en vooral de beloning van koffieboeren heeft Smucker zich aangesloten bij de Sustainable Coffee Challenge. Via deze organisatie wordt voor de aangesloten merken onderzoek gedaan naar de huidige inkomens van koffieboeren en hoe dat zich verhoudt tot een benchmark voor 'leefbaar inkomen'. We vroegen Smucker om over de ketenrisicoanalyses in meer detail te rapporteren, bijvoorbeeld over de specifieke risico's per keten en zo mogelijk per land of regio. Smucker toonde zich bereid deze suggesties te overwegen voor een volgende rapportage. We noteren daarom een mijlpaal voor deze toezegging. Met deze toezegging, en de genoemde stappen op gebied van betere beloning van koffieboeren, beschouwen we de dialoog met Smucker als succesvol afgerond.

8.4.8.2. Voortgang thema

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.8.2.1 MIJLPALEN ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Carlsberg A/S Class B	Denemarken	Dranken	4,4*						
2 Chocoladefabriken Lindt & Spruengli AG	Zwitserland	Voedselproducten	4,6						
3 George Weston Limited	Canada	Consumentengoederen Distributie en Retail	4						
4 Hershey Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	5,4						
5 J. M. Smucker Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	4,9						
6 Mondelez International, Inc. Class A	Verenigde Staten	Voedselproducten	4,1						

¹ MSCI indicator 'supply chain labor management' (Voor de ondernemingen met * is de score voor arbeidsomstandigheden werknemers weergegeven omdat de score voor arbeidsomstandigheden in de keten niet beschikbaar is).

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.8.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Lindt & Spruengli	Beleid: De onderneming zet zich in voor het betalen van een leefbaar loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;	Lindt kondigde aan in 2025 een nieuwe pilot te starten om het inkomen van cacaoboeren in Ghana te verbeteren.
Smucker	Transparantie De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.	Smucker toonde zich bereid suggesties voor verbetering van de rapportage over de uitkomsten van toeleveringsketen due-diligence te overwegen voor een volgende rapportage, zoals duidelijker rapporteren over de belangrijkste geïdentificeerde risico's per keten, per productieregio en over de plannen voor aanpak van die risico's.

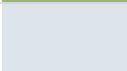
8.4.8.3. Eindbeoordeling

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	100%	ja

Evaluatie

- **Beleid:** De meeste ondernemingen in het engagement thema hebben flinke stappen gezet in het versterken van hun beleid om arbeidsomstandigheden in de productieketens te verbeteren. Vooral ten aanzien van de concrete risicoanalyses, de 'due-diligence' zien we goede voortgang. Veel ondernemingen vragen daarvoor externe experts om deze processen goed in te richten. Ook zagen we verbetering in de bereikbaarheid van ondernemingen voor klachten van medewerkers, ook van verder in de toeleveringsketen,
- **Implementatie en monitoring:** We zagen duidelijk verschil tussen ondernemingen die al ervaring hebben met het uitvoeren van keten due-diligence, en anderen die net het beleid hebben opgesteld en nog aan de slag zijn, of nog aan de slag gaan met de uitvoering in relevante ketens. Toch hebben juist ook de relatieve achterlopers stappen vooruit gezet.
- **Samenwerking:** Door deelname aan het PLWF hebben we effectief het onderwerp leefbaar loon en leefbaar inkomen kunnen betrekken in het engagement over goede arbeidsomstandigheden. Het voeren van de gesprekken mede namens een grotere groep beleggers droeg ook hier bij aan het resultaat. We vonden daarbij ook steeds meer de samenwerking met andere relevante stakeholders en experts in relevante ketens, zoals het Initiatief voor Duurzame Handel (IDH).
- **Transparantie:** Ook op gebied van de transparantie, het doen van ketenrisico analyses en de aanpak van die risico's hebben we goede verbeteringen gezien. Een paar bedrijven publiceerde een eerste rapport over mensenrechten, of over gedwongen arbeid. Bij anderen zagen we verbetering in de inhoud van de rapportages. De aangekondigde Europese wetgeving over duurzaamheidsrapportage (CSRD) heeft hier zeker aan bijgedragen.

8.4.9. Thematisch: Mensenrechten & Governance

Het thema mensenrechten staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om de preventie van mensenrechtenschendingen. Voorbeelden zijn de onderwerpen Herstel & Verhaal, 'Due Diligence' en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten structureel worden geschonden. In ons normatieve engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen met als doel deze te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om mensenrechtenschendingen te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van de aanpak van mensenrechtenrisico's. Voor dit thema zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de 'Corporate Human Rights Benchmark' (CHRB)¹⁴: grondstoffen, telecom en elektronica. De ondernemingen zijn vervolgens geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB en 'The 2022 Telco Giants Scorecard') en onze analyse van de ondernemingen.

8.4.9.1. Introductie thema

Doel van het thema

TABEL 8.4.9.1.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur m.b.t. dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanismen en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 4: Kwaliteitsonderwijs (1.4, 1.5)
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.7, 8.8)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.1, 16.2, 16.5)

Voortgang thema

Nokia

In het gesprek dat in de tweede helft van 2024 plaatsvond, werd besproken dat Nokia zich richt op het voorkomen van technologie-misbruik, met een focus op kunstmatige intelligentie (AI). Ze hebben een defensiebedrijf gestart en voeren strenge screenings uit. Voor de CSRD en CSDDD, de Europese richtlijnen voor duurzaamheidsrapportage en due diligence, zijn ze naar eigen zeggen goed

voorbereid, met een focus op de toeleveringsketen. Klokkenluidersmechanismen blijven ongewijzigd ondanks nieuwe defensieactiviteiten. Privacy en veiligheid zijn belangrijker geworden. Ook heeft Nokia het mensenrechten due diligence proces geïntegreerd in het verkoopproces. Nokia werkt samen met leveranciers om verbeteringen door te voeren en streeft naar 98% traceerbaarheid van bepaalde mineralen tegen 2025. Ze hebben ook maatregelen genomen om 'privacy by design' in hun producten te waarborgen. Toekomstige stappen omvatten het analyseren van landenspecifieke risico's en nieuwe technologieën.

Sony

We zijn via onze deelname aan de 'Collective Impact Coalition for Ethical AI', een collectief engagement initiatief van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA), in contact gekomen met Sony. Het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) systemen is in de

¹⁴ De CHRB benchmark ontwikkeld door het toonaangevende instituut 'World Benchmarking Alliance'

afgelopen jaren sterk toegenomen. Ondernemingen die AI-diensten aanbieden of gebruiken, zijn echter onvoldoende transparant over hun AI-beleid. Mogelijke risico's als gevolg van een gebrek aan toezicht op AI zijn: discriminatie, privacy schendingen, beveiligingslekken en corruptie. De 'World Benchmarking Alliance' (WBA) is daarom een engagementtraject gestart om ondernemingen bewust te maken van de risico's en te sturen op beter beleid en betere verslaglegging. Deze dialoog past goed in het Mensenrechten & Governance thema, aangezien AI als een van de meest materiële mensenrechtenrisico's voor technologiebedrijven wordt gezien.

In juli 2024 spraken wij als 'co-lead' voor het engagement met Sony, voor het eerst met de onderneming. Sony beschikt over ethische richtlijnen omtrent AI en een 'AI Ethics Committee'. Ook heeft de onderneming AI expertise in haar bestuur. Gezichtsherkenning en andere identificatiesystemen worden door Sony genoemd als de meest materiële onderwerpen op het gebied van ethische AI. Het vervolg van de dialoog met Sony, zal zich richten op het inzichtelijk maken van keuzes rondom gevoelige AI casussen en de ontwikkeling van een AI-mensenrechtenbeleid dat verder gaat dan Sony haar basisprincipes.

Vervolg

In de eerste helft van 2025 zullen we alle ondernemingen voor een laatste keer proberen te spreken.

8.4.9.2. Voortgang thema
 Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.9.2.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt	1	2	3	4	5	6
1 AT&T Inc.	Verenigde Staten	Telecommunicatie divers	BBB						
2 Nokia Oyj	Finland	Communicatie-apparatuur	AA						
3 Siemens AG	Duitsland	Industriële Conglomeraten	BB						
4 Sony Group Corporation	Japan	Producenten van huishoudelijke apparatuur	AAA						
5 Telenor ASA	Noorwegen	Telecommunicatie divers	BBB						
6 Vodafone Group Plc	Verenigd Koninkrijk	Mobiele telecommunicatie	AA						

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

1 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)
 2 De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

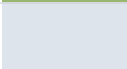
8.4.9.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.9.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.9.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	83%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	17%	nee

8.4.10. Thematisch: Kleding en circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8 procent van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden.

8.4.10.1. Introductie thema

Doel van het thema

Doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 8.4.10.1.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Doelstelling	Indicatoren
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel

zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)
- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Voortgang thema

In het afgelopen halfjaar hebben we een 2^e ronde van gesprekken gehouden. Hieronder een kort verslag van deze contacten.

Adidas

In september vond een 2^e gesprek met Adidas plaats. We bespraken de voortgang op gebied van duurzaam materiaalgebruik en circulariteit. Adidas boekt vooral vooruitgang in gebruik van duurzamere materialen, zoals gerecycled polyester en duurzamer geproduceerd katoen. Om daarin nog verder te komen, werkt Adidas aan diverse innovaties, zoals het recyclen van oude kleding of sportartikelen van polyester om de materialen te verwerken tot nieuwe producten. Op ons verzoek om in nog meer detail te rapporteren over het materiaalgebruik en de daaraan verbonden duurzaamheidsdoelstellingen, gaf de onderneming aan dat dit, mede ter voorbereiding van de Europese rapportage eisen (CSRD) in voorbereiding is. We noteren deze toezegging over verbetering van rapportage als een mijlpaal 'toezegging' en zullen komend voorjaar op basis van de nieuwe rapportage toetsen of voldoende aan onze wensen is voldaan. In een volgend gesprek willen we verder spreken over de kansen ten aanzien van circulaire businessmodellen.

Fast Retailing

In december hadden we schriftelijk contact met Fast Retailing. Omdat de onderneming enkel via een tolk in gesprek wil, hebben we besloten dat een schriftelijke vragenronde net zo effectief is, zo niet effectiever, omdat de onderneming schriftelijk wel direct in het Engels kan antwoorden en tevens tijd heeft om de antwoorden goed inhoudelijk voor te bereiden. Dit voorkomt verlies van informatie door tussenkomst van een tolk. In het antwoord op onze vragen gaf de onderneming aan dat er voortgang is op het gebied van circulair design, duurzaam materiaalgebruik en de ontwikkeling van circulaire diensten, zoals reparatie, inzameling en verkoop van gebruikte producten. Ten aanzien van rapportages werkt Fast Retailing aan de voorbereidingen om aan de Europese regels voor duurzaamheidsrapportage (CSRD) te voldoen. Omdat Fast Retailing geen Europese onderneming is, hoeft ze pas over het fiscale jaar 2026 aan de eisen te voldoen, dus in het verslag dat in 2027 verschijnt. We zullen de onderneming daarom ook nog tussentijds vragen naar verbeteringen van de rapportage. Naar aanleiding van de uitvoerige schriftelijke reactie noteren we dat de mijlpaal 'informatie delen' is behaald.

Hennes & Mauritz

In september spraken we voor de 2^e keer met H&M. De onderneming werkt op diverse fronten hard aan verduurzaming en een meer circulaire kleding sector. Van productontwikkeling en materiaalkeuze, tot reparatie en verkoop van 2e hands producten werkt de onderneming hard aan mogelijkheden voor meer circulariteit. H&M biedt al in meer dan 20 landen gebruikte kleding aan via het online platform 'Sellpy'. Ook aan de verbetering van de duurzaamheidsrapportage wordt gewerkt. In 2025 zal voor het eerst volgens de eisen van de Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage (CSRD) worden gerapporteerd. We rekenen er op dat dit meer inzicht biedt in de voortgang.

Inditex

In juli spraken we voor het eerst met Inditex. We spraken over de herziening van het beleid op gebied van biodiversiteit. Ook dit raakt aan circulaire economie, want de fundamentele biodiversiteitsimpact analyses bieden ook informatie over de duurzaamheid van diverse gebruikte materialen. Daarmee kan de strategie voor duurzaam materiaalgebruik verder worden aangescherpt. Momenteel werkt de onderneming al met richtlijnen voor duurzame materialen van bijvoorbeeld de Textiles Exchange, een industrie platform. Inditex heeft ook al sinds 2022 een online verkoop platform voor gebruikte kleding, dat inmiddels in meer dan 10 landen actief is. Ten slotte bespraken we hoe Inditex werkt aan verbetering van de rapportage over duurzaamheid. Ook bij Inditex is dit werk in belangrijke mate gedreven door de Europese richtlijn CSRD.

Kering

In september spraken we voor de 2^e keer met Kering. De onderneming maakt meer gebruik van duurzame materialen. Zo steunt Kering al een aantal jaar de 'Organic Cotton Accelerator' een sectorinitiatief dat de productie en het gebruik van biologische katoen stimuleert. Ook wil Kering meer producten gebruiken die door regeneratieve landbouw zijn geproduceerd. Daartoe werkt Kering bijvoorbeeld samen met de internationale natuur organisatie 'Conservation International'. Op ons verzoek is Kering bereid in het volgende duurzaamheidsverslag meer te rapporteren over de details en de positieve impact van deze aanpak. We noteren dit als een mijlpaal voor toezeggingen en zullen dit in de volgende rapportage van Kering verifiëren. Verder vertelde Kering hard te werken aan het optimaliseren van productievolumes en de hiërarchie van verkoopkanalen. Dit moet leiden tot minder verspilling van materiaal door reductie van het aantal onverkochte producten.

TJX Companies

In november spraken we voor de 2^e keer met TJX. Deze onderneming komt langzaam in beweging op het gebied van duurzaam materiaalgebruik. TJX heeft een kader voor gebruik van meer duurzame materialen, maar staat nog erg aan het begin van het toepassen daarvan. Dit geldt nu alleen voor de eigen productie. TJX kan echt een verschil maken als de onderneming ook bij inkoop van producten van andere merken criteria voor circulariteit en duurzame materialen toepast. Omdat TJX vooral restpartijen opkoopt acht de onderneming zich momenteel niet in staat daarin heel kritisch te zijn. Wel gaf TJX, in reactie op aanvullende schriftelijke vragen, aan dat een hulpmiddel ontwikkeld is om de inkopers te helpen de certificeringen voor duurzame kenmerken beter te begrijpen. De inkopers mogen deze informatie gebruiken bij de keuze voor te kopen producten, maar dit is nog geen verplichting.

Wat betreft de rapportage is de te verwachten verbetering vooral het resultaat van de Europese richtlijn voor duurzaamheidsverslaglegging (CSRD), waar TJX, vanwege de Europese activiteiten ook aan moet voldoen. De onderneming geeft aan dat het voorbereidend werk hieraan wel veel extra inzicht en informatie oplevert die ook voor intern gebruik zeer nuttig is.

Zalando

In november vond een 2^e gesprek met Zalando plaats. De onderneming gaf een overzicht van de ontwikkelingen op gebied van duurzame materialen en het streven naar een meer circulaire bedrijfsvoering en producten. Net als verschillende sectorgenoten heeft ook Zalando een online platform voor in- en verkoop van gebruikte producten. De omvang is echter nog klein, maar de inzet is om dit groter en rendabel te maken. Zalando ziet duurzaam materiaalgebruik

en een meer circulaire business als essentieel om op gebied van klimaatverandering de 'net-zero' status te bereiken. Ook bespraken we uitdagingen op gebied van meer duurzame materialen, zoals de beschikbaarheid van goede kwaliteit gerecycled polyester en sterke (slijtvaste) duurzame materialen voor zolen van schoenen. We kijken uit naar het volgende duurzaamheidsverslag van Zalando om te kunnen zien in hoeverre de onderneming al meer rapporteert over de besproken onderwerpen.

ZOZO

In december antwoordde ZOZO schriftelijk op vragen over de laatste ontwikkelingen op gebied van verduurzaming en het streven naar meer circulariteit. De mijlpaal 'informatie delen' is daarmee gehaald. Omdat ZOZO alleen in gesprek wil met gebruik van een tolk, hebben we ervoor gekozen om de vragen schriftelijk te stellen. De onderneming was bereid zelf direct in het Engels te antwoorden. In antwoord op onze vragen gaf ZOZO aan vooral veel producten van andere merken te verkopen. De onderneming heeft weinig voorraden, omdat alleen de door klanten bestelde producten verkocht worden. Ook het geringe volume van producten die ZOZO zelf maakt, zijn vooral geproduceerd op bestelling. Dus ook hier is geen sprake van voorraden. Voor de eigen producten kijkt ZOZO wel naar de mogelijkheid om duurzame materialen te gebruiken, zoals bijvoorbeeld gerecycled polyester. Vanwege de beperkte omvang van eigen productie, ligt de te behalen winst op het gebied van circulariteit bij ZOZO vooral in de verhouding tussen verkoop van nieuwe producten versus gebruikte producten. Het 'ZOZOUSSED' platform voor in – en verkoop van gebruikte kleding, realiseerde in 2023 al ongeveer 12 procent van de omzet. Daarnaast kan ZOZO kritischer kijken naar de duurzaamheid van producten van andere merken die ze verkoopt via de online platforms. Daarover zullen we in een volgende ronde vragen stellen.

Vervolg

In 2025 zullen we opnieuw met de ondernemingen spreken, zo mogelijk na publicatie van hun duurzaamheidsverslag.

8.4.10.2. Voortgang thema

Per eind december 2024 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 8.4.10.2.1 MIJLPALEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 FAST RETAILING CO., LTD.	Japan	Detailhandel	AA						
2 Hennes & Mauritz AB	Zweden	Detailhandel	AA						
3 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Detailhandel	AA						
4 Kering SA	Frankrijk	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						
5 TJX Companies Inc	Verenigde Staten	Detailhandel	A						
6 ZOZO Inc	Japan	Detailhandel	AAA						
7 Zalando SE	Duitsland	Detailhandel	AA						
8 adidas AG	Duitsland	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Impact doelstelling behaald ¹
							Impact doelstelling niet behaald ²
							Dialoog onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 8.4.10.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Adidas	Transparantie De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering.	Adidas heeft toegezegd om in meer detail te rapporteren over duurzaam materiaalgebruik.
Kering	Transparantie De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering.	Kering heeft toegezegd in het volgende duurzaamheidsverslag meer te rapporteren over details en de positieve impact van regeneratieve landbouw.

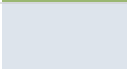
8.4.10.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van drie onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een anderen.

In de evaluatie gebruiken we vier kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 8.4.10.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 8.4.10.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	88%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	25%	nee

8.4.11. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

8.4.11.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2024 is Achmea IM in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de volgende Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen:

TABEL 8.4.11.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2024

Onderneming	Besproken onderwerpen
Shell	Verkoop on shore activiteiten Nigeria
Unilever	Plastic reductieplan
Wolters Kluwer	Voorgesteld nieuw beloningsbeleid

Shell

Shell werkt aan het afstoten van de Shell Petroleum Development Company of Nigeria (SPDC). Dit is een zeer gevoelige transactie gezien de vervuilingsproblematiek. Op 3 december 2024 vond in Eumedion verband opnieuw een gesprek met de chair van Shell plaats, waarbij we aandacht vroegen voor onze zorgen over de situatie in Nigeria en onduidelijkheden rond de verkoop.

In reactie op onze vragen gaf Shell aan alle vragen van de Nigeriaanse overheid te beantwoorden maar dat het ook een kwestie van politieke aard was. De verkoop aan de voorgenomen koper Renaissance was niet van tafel. Maar op het moment van dit overleg was er veel onzekerheid en nog weinig uitzicht op een uitkomst. Het gesprek gaf niet voldoende geruststelling.

Eind december heeft Shell toch toestemming gekregen van de Nigeriaanse overheid voor de verkoop van de activiteiten. In het eerste halfjaar van 2025 zal er weer een overleg met Shell plaatsvinden waarbij de verkoop mede onderwerp van gesprek zal zijn.

Unilever

Op 26 september 2024 besprak **Unilever** met plasticspecialisten in Eumedion verband de voortgang en uitdagingen rondom plastic verpakkingen. Unilever streeft naar 25 procent gerecycled plastic in verpakkingen tegen 2025 en een 40 procent

vermindering van plasticverbruik tegen 2028. Het doel is om alle verpakkingen volledig recyclebaar te maken, hoewel flexibele verpakkingen een uitdaging blijven. Hervulbare en herbruikbare verpakkingen worden versneld ingevoerd, met pilots in Indonesië, en er wordt geïnvesteerd in nieuwe materialen om plasticvervuiling te verminderen. Het Plastic Actieplan van Unilever heeft als doel om tegen 2035 alle plastic te vervangen. Samenwerking met andere grote spelers is essentieel om schaalbare oplossingen te genereren. Inconsistente regelgeving tussen landen vormt een uitdaging voor het VN Plastic Verdrag, en uitbreiding van producentenverantwoordelijkheid wordt steeds belangrijker.

Het was een informatief overleg. De voortgang van Unilever wordt gevolgd. In het eerste halfjaar van 2025 zal in de aanloop naar de aandeelhoudersvergadering van Unilever weer een gesprek plaatsvinden waar dit onderwerp ook ter sprake zal komen.

Wolters Kluwer

Met **Wolters Kluwer** is gesproken over hun voorgestelde nieuwe beloningsbeleid, dat in 2025 aan de aandeelhouders ter stemming wordt voorgelegd. De belangrijkste wijziging is het aanpassen van de weging van twee prestatiemaatstaven: relatieve aandeelhouderswaarde ofwel Total Shareholders Return (TSR) en Earnings Per Share: EPS. Het voornemen van Wolters Kluwer is om de weging van TSR te verlagen en die van EPS te verhogen. Het was een intensieve dialoog. Vanuit Eumedion werd geopperd om de weging van Return on Invested Capital (ROIC) te verhogen of een niet-financiële maatstaf toe te voegen in plaats van de voorgenomen wijzigingen. Dit werd door Wolters Kluwer afgewezen vanwege het sterke innovatie- en Research & Development-beleid van het bedrijf.

Het bedrijf blijft de waarderingsbenadering gebruiken voor aandelenuitkeringen, wat kan leiden tot hogere doelstellingen. Door Eumedion werd gevraagd om de clawback-clausule uit te breiden naar wangedrag en schendingen van de bedrijfsethiek, maar dit werd afgewezen. Volgens Wolters Kluwer steunen de meeste aandeelhouders de voorgestelde wijzigingen,

hoewel er verschillende meningen zijn over de TSR-maatstaf. Het bedrijf zal ook de Nederlandse ondernemingsraad raadplegen over het voorstel. Na alle gesprekken zal Wolters Kluwer het definitieve voorstel voor het beloningsbeleid voorleggen aan de aandeelhoudersvergadering. We zijn benieuwd naar het definitieve voorstel.

8.4.12. Normatief: Mensenrechten

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2024 met 6 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending, zie onderstaande tabel.

**TABEL 8.4.12.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H2 2024**

Onderneming	Gestart
Barrick Gold Corporation	Q3 2024
BlackRock, Inc.	Q3 2024
Uber Technologies, Inc.	Q3 2024
Apple Inc.	Q4 2024
JD Sports Fashion Plc	Q4 2024
Meta Platforms, Inc.	Q4 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁵. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.12.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Apple Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Barrick Gold Corporation	8	15-07-2024	Canada	Tanzania				
Barrick Gold Corporation	8	15-07-2024	Canada	Papua New Guinée				
BlackRock, Inc.	8	15-07-2024	Verenigde Staten	Kenia				
JD Sports Fashion Plc	8	15-10-2024	Verenigd Koninkrijk					
Meta Platforms, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten					
Meta Platforms, Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Meta Platforms, Inc.	7	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Meta Platforms, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Canada				

¹⁵ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

8.4.13. Normatief: Arbeidsnormen

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2024 met 9 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) arbeidsnormschending, zie onderstaande tabel.

TABEL 8.4.13.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMSCHENDING H2 2024

Onderneming	Gestart
JBS SA	Q3 2024
Microsoft Corporation	Q3 2024
PVH Corp.	Q3 2024
Uber Technologies, Inc.	Q3 2024
Anheuser-Busch InBev SA/NV	Q4 2024
Carrefour SA	Q4 2024
Meta Platforms, Inc.	Q4 2024
Pegatron Corp.	Q4 2024
Target Corporation	Q4 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk Escalatieoverzicht.

TABEL 8.4.13.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Anheuser-Busch InBev	8	15-10-2024	België	Peru				
Apple Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Carrefour SA	6	15-10-2024	Frankrijk	China				
JBS SA	8	15-07-2024	Brazilië	Verenigde Staten				
JBS SA	10	15-07-2024	Brazilië	Brazilië				
Meta Platforms, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Meta Platforms, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Ireland				
Meta Platforms, Inc.	8	15-10-2024	Verenigde Staten	Kenia				
Microsoft Corporation	8	15-07-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Pegatron Corp	8	15-10-2024	Taiwan	China				
Target Corporation	6	15-10-2024	Verenigde Staten	China				

¹⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Uber Technologies, Inc.	8	15-07-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Uber Technologies, Inc.	7	15-07-2024	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïmiteerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

8.4.14. Normatief: Milieu

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2024 met 4 ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) milieunormschending, zie onderstaande tabel.

**TABEL 8.4.14.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MILIEUNORMSCHENDING H2 2024**

Onderneming	Gestart
Barrick Gold Corporation	Q3 2024
Stellantis NV	Q3 2024
JBS SA	Q4 2024
NextEra Energy, Inc.	Q4 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het subhoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.14.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Barrick Gold Corporation	8	15-07-2024	Canada	Argentinië				
Barrick Gold Corporation	8	15-07-2024	Canada	Papua New Guinée				
JBS SA	8	15-07-2024	Brazilië	Brazilië				
NextEra Energy, Inc.	8	16-05-2019	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Stellantis NV	7	15-07-2024	Nederland	Verenigde Staten				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

¹⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

8.4.15. Normatief: Anti-corruptie

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2024 met 1 onderneming een dialoog gestart over (vermeende) corruptie, zie onderstaande tabel.

TABEL 8.4.15.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN CORRUPTIE
H2 2024

Onderneming	Gestart
Apple Inc.	Q4 2024

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁸. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 8.4.15.2

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats schending	1	2	3	4
Apple Inc.	9	15-10-2024	Verenigde Staten					

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beëindiging van schending	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

¹⁸ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

8.5. Thematisch dialoog; methodologie

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer drie jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in onderstaande tabel. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 8.5.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbool
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 8.5.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	
Klimaat en Transport	

Thema			
Klimaatadaptatie en Water			
Reductie CO ₂ uitstoot			
Access to Nutrition			
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoe			

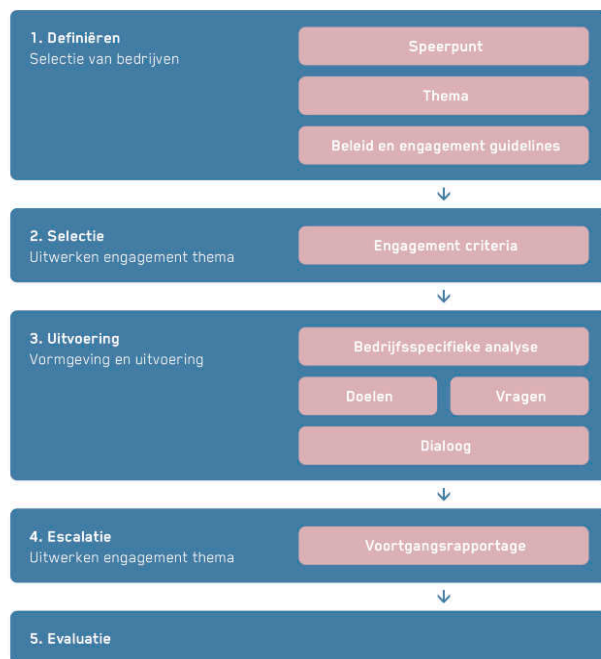
TABEL 8.5.3 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S VERVOLG

Thema			
Biodiversiteit in de landbouwketen			
Access to Healthcare			
Arbeidsomstandi			
Mensenrechten & Governance			
Kleding en circulariteit			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent vijf fases, zoals weergegeven in de volgende figuur.

FIGUUR 8.5.1 PROCES THEMATISCH ENGAGEMENT

Definiëren

Binnen de speerpuntthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email. Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat

doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen we de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag.

Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor het meten en het rapporteren van de voortgang. De onderstaande tabel toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 8.5.4 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het opstarten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

8.6. Normatief dialoog; methodologie

8.6.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn vier hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor schendingen die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor schendingen in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de schending wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke schendingen zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de schending is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

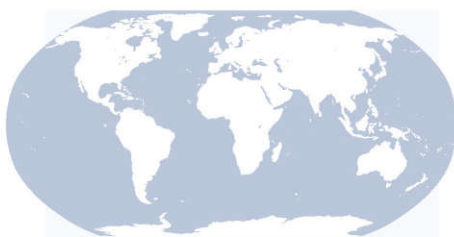
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst**, **schaal** en **onomkeerbaarheid** van de schending gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voortvloeit uit de negatieve impact.

Door middel van het Normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de vier hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkopsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

19060051

8.6.1.1. Mensenrechtenkwesities en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste twee principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van mensenrechten.

In de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights* (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

TABEL 8.6.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

In de praktijk hebben mensenrechtenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De '*UN Guiding Principles on Business & Human Rights*', die zijn geïntegreerd in de OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een *'Verklaring over de rechten van inheemse volken'*. De rechten van inheemse volken zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de *'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven'* wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de VS, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen. Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de *'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'*.

8.6.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is één van de vier hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van arbeidsnormen.

TABEL 8.6.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormenschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: “Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining.” De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het vierde principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van ‘de fundamentele principes en rechten op het werk’ en het ‘effectief afschaffen van kinderarbeid’ (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het zesde principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

8.6.1.3. Milieunormenkwesities en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele schendingen van milieunormen.

TABEL 8.6.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: *"Business should support a precautionary approach to environmental challenges"*, *"Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility"* en *"Business should encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies."* In de praktijk hebben schendingen van milieunormen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het *Kyoto Protocol*, het *Verdrag van Bazel* (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het *Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro*. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Schendingen hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.
2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

8.6.1.4. Anticorruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het vierde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

TABEL 8.6.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: *"Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."*

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptieschendingen in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

8.6.2. Het normatieve engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende schending start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de schending zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000 uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende schendingen wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële schendingen is kwalitatief. De methodologie doorloopt vijf stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende schending betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende schending;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende schending. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende schending incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores ROOD, ORANJE en GROEN

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden schendingen naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de schending de status ROOD, ORANJE of GROEN. De score 10 leidt tot de status ROOD, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status ORANJE en scores 1 tot 5 leiden tot de status GROEN. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 8.6.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde schending van internationale normen	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending niet geadresseerd.
Oranje	9	Dreigende schending van internationale normen	De onderneming is een contractuele verbintenis aangegaan waarvan de realisatie zal leiden tot een schending van internationale normen.
Oranje	8	Vermeende schending van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde schending van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De schending is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de schending echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende schending is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een schending van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De schending wordt geadresseerd	De schending is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde schendingen.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de schending lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **RODE** of **ORANJE** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan drie mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de schending.
2. Het voorkomen van toekomstige schendingen.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de schending zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit van de schending en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de schending voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een beoordeling/schending ook externe partijen geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

▪ 3 jaar ROOD > 2 jaar ORANJE > GROEN

▪ 2 jaar ORANJE > GROEN

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

8.7. Lijst van ondernemingen

8.7.1. Thematische Dialogen

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1 Abbott Laboratories	Zorgproducten en -apparaten	Verenigde Staten	Access to Healthcare
2 adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit
3 Agnico-Eagle Mines Limited	Metaal en Mijnbouw	Canada	Klimaatadaptatie en water
4 Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
5 Anheuser-Busch InBev	Dranken	België	Goede Voeding
6 AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
7 AT&T Inc.	Telecommunicatie divers	Verenigde Staten	Mensenrechten en Governance
8 Canadian Pacific Kansas City	Spoortransport	Canada	Klimaat en Transport 2
9 Carlsberg A/S Class B	Dranken	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
10 Carrefour SA	Supermarktketens	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
11 Chocoladefabriken Lindt & Spruengli AG	Voedselproducten	Zwitserland	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
12 Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Nature Action
13 Corteva agriscience	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
14 CSX Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
15 Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
16 Domino's Pizza, Inc.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
17 Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
18 FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
19 FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
20 George Weston Limited	Consumentengoederen Distributie en Retail	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
21 Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
22 Hershey Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
23 Hydro One Ltd.	Elektriciteitsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
24 Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
25 Infineon Technologies AG	Halfgeleiders	Duitsland	Klimaatadaptatie en water
26 J. M. Smucker Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
27 Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Supermarktketens	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
28 Kellanova	Voedselproducten	Verenigde Staten	Goede Voeding

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
29 Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
30 Kimberly-Clark Corp	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
31 L'Oreal SA	Persoonlijke producten	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
32 McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
33 Mondelez International, Inc. Class A	Voedselproducten	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
34 Newmont Corporation	Metaal & Mijnbouw	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
35 Nokia Oyj	Communicatie-apparatuur	Finland	Mensenrechten en Governance
36 Norfolk Southern Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
37 Nutrien	Chemicaliën	Canada	Nature Action
38 Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Reductie CO2 uitstoot
39 PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Nature Action
40 Procter & Gamble Company	Huishoudelijke en persoonlijke producten	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
41 Qorvo, Inc.	Halfgeleiders	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
42 Royal Ahold Delhaize N.V.	Supermarktketens	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
43 Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare
44 Siemens AG	Industriële Conglomeraten	Duitsland	Mensenrechten en Governance
45 Sodexo SA	Hotels, restaurants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
46 Sony Group Corporation	Producenten van huishoudelijke apparatuur	Japan	Mensenrechten en Governance
47 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
48 Target Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Nature Action
49 Telenor ASA	Telecommunicatie divers	Noorwegen	Mensenrechten en Governance
50 TFI International Inc	Wegtransport	Canada	Klimaat en Transport 2
51 The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
52 Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
53 TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
54 Uber Technologies, Inc.	Passagiersvervoer	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
55 Union Pacific Corporation	Spoortransport	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
56 Vodafone Group Plc	Mobiele telecommunicatie	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten en Governance
57 Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
58 ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit

8.7.2. Normatieve Dialogen

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1 Anheuser-Busch InBev	15-10-2024	Arbeidsnormen
2 Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
3 Barrick Gold Corporation	15-07-2024	Mensenrechten
Barrick Gold Corporation	15-07-2024	Mensenrechten
Barrick Gold Corporation	15-07-2024	Milieu
Barrick Gold Corporation	15-07-2024	Milieu
4 BlackRock, Inc.	15-07-2024	Mensenrechten
5 Carrefour SA	15-10-2024	Arbeidsnormen
6 JBS SA	15-07-2017	Corruptie
JBS SA	15-07-2024	Arbeidsnormen
JBS SA	15-07-2024	Arbeidsnormen
JBS SA	15-07-2024	Milieu
7 JD Sports Fashion Plc	15-10-2024	Mensenrechten
8 Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
9 Microsoft Corporation	15-07-2024	Arbeidsnormen
10 NextEra Energy, Inc.	16-05-2019	Milieu
11 Pegatron Corp	15-10-2024	Arbeidsnormen
12 PVH Corp.	15-04-2022	Arbeidsnormen
13 Stellantis NV	15-07-2024	Milieu
14 Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
15 Uber Technologies, Inc.	15-07-2021	Mensenrechten
Uber Technologies, Inc.	15-07-2024	Arbeidsnormen
Uber Technologies, Inc.	15-07-2024	Arbeidsnormen

8.8. Collectieve initiatieven

Achmea IM is aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea IM ondertekenaar van een aantal initiatieven, waaronder investor statements, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt doorlopend de volgende initiatieven:

TABEL 8.8.1

Initiatief	Rol	Speerpunt
Access to Nutrition Initiative	Supporting Investor	Gezondheid
CDP	Ondertekenaar	Klimaat
DNB Klimaatadaptatie	Lid Werkgroep	Klimaat
DNB Partnership for Carbon Accounting Financials	Lid Werkgroep	Klimaat
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	
Energy Efficient Mortgage Netherlands Hub	Lid	
Eumedion	Lid	
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Lid	Gezondheid; Natuur & Milieu; Arbeidsnormen
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar	Natuur & Milieu
Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB)	Lid	
Healthy Markets Initiative	Lid	Gezondheid
IMVO covenant	Lid	
International Corporate Governance Network	Lid	
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor	Mensenrechten
Klimaatcommitment financiële sector	Ondertekenaar	Klimaat
Longterm Investors in People's Health (LIPH)	Lid	Gezondheid
Paris Pledge for Action	Ondertekenaar	Klimaat
Partnership for Biodiversity Accounting Financials (PBAF)	Supporting Investor	Natuur & Milieu
Platform Carbon Accounting Financials	Ondertekenaar	Klimaat
Platform Living Wage for Financials	Lid	Arbeidsnormen
Tobacco Free Finance Pledge	Ondertekenaar	Gezondheid
UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	Ondertekenaar	
Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO)	Lid	
Workforce Disclosure Initiative	Supporting Investor	Arbeidsnormen

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hieronder bespreken we de investor statements die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

ATNI CEO compact voor gezonde en duurzame diëten

73 procent van de voorverpakte voedingsmiddelen die verkocht worden door de 25 grootse voedselproducenten zijn niet gezond. In het CEO compact voor gezonde en duurzame diëten dat is voortgekomen uit het 'Access To Nutrition Initiative' (ATNI), worden vooruitstrevende voedingsbedrijven gevraagd zich te houden aan doelstellingen voor het beschikbaar maken en aanbevelen van gezondere voeding. Bedrijven worden gevraagd betaalbare en toegankelijke voedingsopties aan te bieden en zich te houden aan de doelstelling voor 2030 over vetten, zout en toegevoegde suikers. Ook worden voedselproducenten gevraagd zich in hun reclame-uitingen niet meer te richten op minderjarigen.

CDP 'Non-Disclosure Campaign' 2024

ESG-informatie is cruciaal voor het maken van beleggingsbeslissingen. Veel ondernemingen rapporteren echter niet, of te weinig over hun milieueffecten. Daarom heeft CDP, een internationale organisatie die een platform en standaard biedt voor klimaat- en milieurapportage, de 'Non-Disclosure Campaign' opgezet. Deelnemers aan dit initiatief worden gevraagd engagement te voeren met ondernemingen die gevraagd zijn de CDP rapportages op het gebied van klimaat, ontbossing en water aan te leveren, maar dit niet doen. Met dit initiatief worden meer dan 1600 ondernemingen opgeroepen te rapporteren aan CDP. Achmea IM is aangewezen als 'lead investor' voor het engagement met CF Industries, TFI International, Hydro One en Fukuyama Transporting.

Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat

De engagementcoalitie voor klimaatengagement met Australië, waar Achmea deel van uitmaakt, heeft in augustus 2024 fysieke bijeenkomsten met verschillende Australische overheidsinstanties gehad. Tijdens deze bijeenkomsten werden de transitiestrategieën van de federale- en staatsoverheden toegelicht, waarop de deelnemende beleggers terugkoppeling gaven vanuit hun perspectief als investeerders in Australische ondernemingen en overheidsleningen. Daarnaast gaven de deelnemende beleggers toelichting op hun beleggingsbeleid voor staatsobligaties. Begin 2025 zal Achmea een engagementmeeting met de overheid van de staat Victoria leiden.

Engagement voor ethische AI

Het gebruik van AI-systemen is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Ondernemingen die AI-diensten aanbieden of gebruiken, zijn echter onvoldoende transparant over hun AI-beleid. Mogelijke risico's als gevolg van een gebrek aan toezicht op AI zijn discriminatie, privacy schendingen, beveiligingslekken en corruptie. De 'World Benchmarking Alliance' (WBA) is daarom een engagementtraject gestart om ondernemingen bewust te maken van de risico's en te sturen op beter beleid en betere verslaglegging. De WBA heeft 200 ondernemingen in de hardware-, telecom-, software-, en IT-sector geselecteerd waarvoor het thema materieel is. Achmea IM is 'co-lead' in de dialoog met Sony en 'supporting investor' in de dialoog met Telenor.

In juli 2024 spraken wij als 'co-lead' voor het engagement met Sony, voor het eerst met de onderneming. Sony beschikt over ethische richtlijnen omtrent AI en een 'AI Ethics Committee'. Ook heeft de onderneming AI expertise in haar bestuur. Gezichtsherkenning en andere identificatiesystemen worden door Sony genoemd als de meest materiële onderwerpen op het gebied van ethische AI. Het vervolg van de dialoog met Sony, zal zich richten op het inzichtelijk maken van keuzes rondom gevoelige AI casussen en de ontwikkeling van een AI-mensenrechtenbeleid dat verder gaat dan Sony haar basisprincipes.

FAIRR engagementprogramma eiwittransitie

De collectieve engagementdialoog over de eiwittransitie, opgezet door 'Farm Animal Investment Risk & Return' (FAIRR), beoogt het aanbod van duurzamere alternatieven voor eiwitten te vergroten, om klimaatverandering en biodiversiteitsverlies tegen te gaan. De vleesindustrie draagt namelijk substantieel bij aan de mondiale uitstoot van broeikasgassen en ontbossing. Eiwitdiversificatie heeft bovendien ook gezondheidsvoordelen. De ondernemingen waarop FAIRR zich met dit programma richt zijn onder anderen: Ahold Delhaize, Kraft Heinz, Nestlé en Unilever. In de tweede helft van 2024 is fase 2 van dit engagementdialoog van start gegaan.

[FAIRR investor statement over antimicrobiële resistentie \(AMR\)](#)

AMR wordt beschouwd als een van de top 10 grootste bedreigingen voor de menselijke gezondheid. Zonder toegang tot effectieve antimicrobiële stoffen wordt de basis van de moderne geneeskunde ondermijnd. Naar verwachting zullen in 2050 elk jaar tien miljoen mensen sterven aan AMR. Het investor statement roept beleidsmakers op om de inspanningen ter bestrijding van AMR nieuw leven in te blazen, acties te coördineren en eerdere toezeggingen opnieuw te bevestigen. Het statement, een initiatief van 'Farm Animal Investment Risk and return' (FAIRR), vraagt beleidsmakers: wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen en doelen op te stellen; een 'One Health'-benadering te waarborgen (waarbij alle belanghebbenden een actieve rol spelen bij het aanpakken van de onderliggende oorzaken van AMR); geïntegreerde surveillance uit te voeren; en de ontwikkeling van nieuwe antimicrobiële stoffen en wereldwijde eerlijke toegang te financieren.

[Investor letter tegen de vertraging van de EU Ontbossingsverordening](#)

De EU Ontbossingsverordening (EUDR) wil voorkomen dat producten die in de EU worden verkocht, bijdragen aan ontbossing. Deze wet is aangenomen in juni 2023 en zou formeel in werking treden vanaf 30 december 2024. Echter heeft de Europese raad ingestemd om de implementatie van de wet uit te stellen en buigt het Europese parlement zich over de implementatie van een niet-risico-categorie. Voor de landen die als niet-risico worden gezien zouden er minder controle-eisen gelden. Het investor statement betreft het verzoek aan de Europese Unie om zonder vertragingen of inhoudelijke verzwakking de ontbossingsverordening door te zetten. Vertraging, waar diverse belanghebbenden op hebben aangestuurd, zal leiden tot onnodig extra verlies van biodiversiteit, klimaatverandering en daaruit volgende verslechtering van leefomstandigheden voor lokale gemeenschappen.

[Investor statement 'World Benchmarking Alliance' over natuurimpact](#)

Het investor statement, een initiatief van de 'World Benchmarking Alliance Collective Impact Coalition' (WBA CIC), is gericht aan de ruim 750 bedrijven die zijn opgenomen in de 'WBA Nature Benchmark'. Dit zijn de 750 bedrijven die volgens de WBA de grootste impact hebben op de natuur. Het investor statement vraagt deze bedrijven om hun biodiversiteitsimpact te meten en te rapporteren. Het doel van dit initiatief is dat bedrijven hierdoor meer grip krijgen op hun biodiversiteitsimpact. WBA CIC zal vanaf september 2024 namens de ondertekenaars van het investor statement engagement voeren met een selecte groep van 30 bedrijven om opvolging te geven aan de in de brief opgenomen verwachtingen.

[Investor statement aan overheden over de financiering van de klimaattransitie](#)

Ondanks recente beleidsmaatregelen, zoals de Amerikaanse 'Inflation Reduction Act' en de Europese Fit for 55, blijven investeringen achter op de benodigde USD 4,8 biljoen per jaar om de wereldwijde economie tegen 2050 de net nul-emissies doelstellingen te laten bereiken. Het '2024 Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis' onderstreept de noodzaak voor effectieve beleidsmaatregelen om de investeringen te versnellen die nodig zijn voor de klimaattransitie.

De bij het statement aangesloten investeerders roepen overheden op om: economie-brede publieke beleidsmaatregelen af te kondigen; sectorale transitiestrategieën te implementeren; natuur-, water- en biodiversiteitsuitdagingen aan te pakken; en klimaat gerelateerde rapportages door financiële instellingen te verplichten en particuliere investeringen te mobiliseren voor klimaatmitigatie en -adaptatie in opkomende markten en ontwikkelingslanden. Deze gezamenlijke aanpak van overheden en investeerders is cruciaal voor het opgang brengen van de benodigde kapitaalstromen voor een rechtvaardige en duurzame transitie naar netto nul-emissies.

[Investor statement natuurimpact in de textielsector](#)

Het engagementinitiatief van 'Finance for Biodiversity' (FfB) beoogt het verbeteren van de duurzaamheidsprestaties in de textiel- en kledingsector. De brieven worden verzonden naar de CEO's van 20 kledingbedrijven. Het investor statement bevat engagementverwachtingen die bijdragen aan stapsgewijze verbetering van processen in de productieketen en vraagt ondernemingen robuust beleid te introduceren, waarbij duurzaamheidsbeginsels centraal staan.

[Investor statement over plastics aan de petrochemische industrie](#)

De afgelopen jaren is het gebruik van 'single-use plastics' (SUPs) flink toegenomen. Het verduurzamen van plasticgebruik en de ontwikkeling van een circulaire economie is cruciaal voor klimaat, mensenrechten en gezondheid. Bij de onderhandelingen over het VN plasticverdrag bleek dat de petrochemische industrie lobbyt tegen maatregelen om de productie van nieuwe plastics aan banden te leggen. De sector wil dat het verdrag zich beperkt tot het aanpakken van plasticvervuiling. Daarom vragen de ondertekenaars van dit statement, een initiatief van 'Planet Tracker', producenten van plastics om transparantie over hun plasticproductie en

reductiedoelstellingen voor chemicaliën. Daarbij wordt de sector opgeroepen meer te investeren in recycling en het gebruik van duurzamere grondstoffen. De ondernemingen worden gevraagd zich uit te spreken voor het VN plasticverdrag en de transitie naar een circulaire economie.

Investor statement over vaperen

In 2023 heeft Achmea een internationaal investor statement gelanceerd om landen op te roepen werk te maken van tabakspreventie. In 2024 hebben we op dit onderwerp een aantal vervolgstappen gezet. Zo hebben we een gesprek gehad met de Nederlandse overheid en de WHO over dit investor statement. Daarnaast hebben we een actieve rol gespeeld bij een lancering van een investor statement van 'Tobacco Free Portfolios' dat aandacht vraagt voor de groeiende zorgen rondom vaperen. Deze zorgen hebben betrekking op de steeds duidelijker wordende negatieve gezondheidseffecten van vaperen, met name rondom kinderen. Daarnaast vormt vaperen een bedreiging voor het milieu omdat vapes materialen zoals plastic, nicotinezouten, zware metalen en ontvlambare lithium-ion batterijen bevatten, die in waterwegen, bodem en natuur terechtkomen. Daarom roept het statement op tot maatregelen om de aantrekkingskracht en beschikbaarheid van vapes voor kinderen te verminderen. Daarbij pleit het statement onder andere voor betere handhaving rond de verkoop van vapes en betere voorlichting.

Investor statement suikerrietketen aan Unilever en Nestlé

Mensenrechtenschendingen binnen de suikerrietketen van met name vrouwen en kinderen blijven voortduren. Uit onderzoek van de New York Times bleek dat 1 op de 5 vrouwen in Maharashtra, een suikerplantage in India die levert aan Unilever en Nestlé, last hadden van hysterectomie door slechte sanitaire voorzieningen. Daarnaast is er ook sprake van een jaarlijkse migratie van 200.000 kinderen onder de 14, die meewerken bij de oogst in dit gebied. In dit statement worden Nestlé en Unilever gevraagd om stappen te zetten voor de bescherming van de rechten en gezondheid van suikerrietarbeiders. Het statement roept op aan Nestlé en Unilever om in de waardeketen: risicoanalyses uit te voeren; gesprekken te voeren met stakeholders in de suikerrietketen en het bewustzijn/de toegankelijkheid vergroten van de rechten van de arbeiders.

Investor statement tegen de mogelijke afzwakking van de PFAS-beperking van de EU

Per- en polyfluoroalkyl stoffen (PFAS) breken na gebruik niet of nauwelijks af en worden momenteel op veel plekken in de natuur en in het bloed van de mens aangetroffen. Nadelen zijn: een lager geboortegewicht bij baby's, een verzwakt immuunsysteem en schildklier, en verhoogd risico op nier- en teelbalkanker. Daarnaast is het heel kostbaar om PFAS uit het water of de grond te filteren. Dit statement betreft het verzoek van ondergetekende beleggers van 'Investor Initiative on Hazardous Chemicals' (IIHC), aan de voorzitter van de Europese Commissie Ursula Von Der Leyen om met stevige voorstellen te komen voor PFAS-beperkingen en niet toe te geven aan lobby om deze inhoudelijk te verzwakken. Het aangekondigde beleid om het gebruik van PFAS aan te pakken ondersteunt de transitie om PFAS te vervangen door duurzame alternatieven.

Investor Statement ter ondersteuning van Climate Action 100+

De ondertekenaars van het investor statement benadrukken hun voortdurende steun aan het Climate Action 100+ initiatief. Climate Action 100+ begon recentelijk aan fase 2, waarbij de engagement focus verplaatst werd van verslaglegging naar de daadwerkelijke implementatie van klimaattransitieplannen. Bij aanvang van fase 2 stapten een aantal (vooral Amerikaanse) vermogensbeheerders uit het initiatief. Met deze beslissing dienen zij primair hun Amerikaanse klanten die terughoudender zijn met hun engagementverwachtingen. Zo heeft BlackRock bijvoorbeeld alleen de assets die zij beheren voor Amerikaanse klanten uit het initiatief teruggetrokken.

Investor statement voor due diligence wetgeving in Zwitserland

Momenteel heeft Zwitserland geen duidelijke due diligence rapportageverplichtingen zoals de EU heeft met de 'Corporate Sustainability Due Diligence Directive' (CSDDD). Er is een kloof ontstaan tussen de Zwitserse due diligence regelgeving en de CSDDD van de EU. De Zwitserse regering beoordeelt momenteel de impact van CSDDD op Zwitserse bedrijven. Dit biedt een uitgelezen kans voor een oproep tot een nationaal due diligence beleid in lijn met de EU CSDDD. Dit investor statement, gericht aan de Zwitserse Bondsraad, stelt dat het Zwitserse due diligence beleid risico gebaseerde due diligence voor mensenrechten en milieubescherming moet omvatten, alsook een onafhankelijke handhavingsautoriteit en civiele aansprakelijkheid voor mensenrechten- of milieuschade.

TABEL 8.8.2 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA IM

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Investor statement voor due dilligence wetgeving in Zwitserland	Investor statement		Ethos Foundation	H2 2024
Investor statement tegen de mogelijke afzwakking van de PFAS-beperving van de EU	Investor statement	Natuur & Milieu; Gezondheid	Investor Initiative on Hazardous Chemicals	H2 2024
Investor statement suikerrietketen aan Unilever en Nestlé	Investor statement	Arbeidsnormen	Trillium Asset Management	H2 2024
Investor statement over vapen	Investor statement	Gezondheid	Tobacco Free Portfolios	H2 2024
Investor statement over plastics aan de petrochemische industrie	Investor statement	Natuur & Milieu	Planet Tracker	H2 2024
Investor statement natuurimpact in de textielsector	Investor statement	Natuur & Milieu	Finance for Biodiversity Foundation	H2 2024
Investor statement aan overheden over de financiering van de klimaattransitie	Investor statement	Klimaat	Investor Agenda	H2 2024
Investor Statement ter ondersteuning van Climate Action 100+	Investor statement	Klimaat	Climate Action 100+	H2 2024
Investor statement 'World Benchmarking Alliance' over natuurimpact	Investor statement	Natuur & Milieu	World Benchmarking Alliance	H2 2024
Investor letter tegen de vertraging van de EU Ontbossingsverordening	Investor statement	Natuur & Milieu	reen Century Capital Management en Aequo Shareholder Engagement Services	H2 2024
FAIRR investor statement over antimicrobiële resistentie (AMR)	Investor statement	Gezondheid	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2024
CDP 'Non-Disclosure Campaign' 2024	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	CDP	H2 2024
ATNI CEO compact voor gezonde en duurzame diëten	Investor statement	Natuur & Milieu; Gezondheid		H2 2024
Investor statement over de rechten van aandeelhouders	Investor statement		Dutch Climate Coalition	H1 2024
Investor statement over plasticvervuiling	Investor statement	Natuur & Milieu	UNEP FI	H1 2024
Investor statement aan McDonald's over kinderarbeid	Investor statement	Arbeidsnormen	SOC Investment Group	H1 2024
Investor statement over tabakspreventie	Investor statement	Gezondheid	Tobacco Free Portfolios	H1 2024
Deelname aan Health Engagement Alliance (HEAL)	Collectieve dialoog	Gezondheid	VGZ, A.S.R., Cardano	H1 2024
FAIRR engagementprogramma eiwittransitie	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	Farm Animal Investment Risk & Return	H2 2023

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
			(FAIRR) initiative	
PRI Spring initiatief voor biodiversiteit	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	PRI	H2 2023
FAIRR engagementprogramma 'biodiversiteit, afval en vervuiling'	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
Nature Action 100 - Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2023
CDP 'Non-Disclosure Campaign' 2023	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat, Water, Natuur & Milieu	CDP	H1 2023
Collectief dialoog 'Global Plastic Treaty' van WNF en 'Ellen McArthur Foundation' met de VN over wereldwijde aanpak plastic vervuiling	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Wereld Natuur Fonds en Ellen McArthur Foundation	H1 2023
Chemscore: engagementprogramma chemische producten	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Aviva	H2 2022
Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat	Collectieve dialoog	Klimaat	PRI	H2 2022
Dutch Climate Coalition	Collectieve dialoog	Klimaat	Dutch Climate Coalition	H2 2022
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Ceres Food Emissions 50	Collectieve dialoog	Klimaat; Natuur & Milieu	Ceres	H1 2022
Climate Action 100+	Deelnemer	Klimaat	IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	2017

8.9. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieurapportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveaus van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond vier thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabiliteit. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209) .

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.